

Naším posláním je láska

Rodina plná života

Přípravná katecheze ke Světovému setkání rodin – Filadelfie 2015

Představení

Těší nás, že můžeme představit tuto katechezi o rodinném životě, jak ji připravila filadelfská arcidiecéze a Papežská rada pro rodinu v očekávání osmého Světového setkání rodin, které se ve Filadelfii uskuteční ve dnech 22.–27. září 2015.

Tato katecheze objasňuje, jak veškerá katolická nauka o sexualitě, manželství a rodině pramení z naší základní víry v Ježíše. Předkládá proto příběh počínající stvořením a věcně se zabývá naším pádem i problémy, kterým musíme čelit, zdůrazňuje ovšem Boží plán naší spásy. Naším posláním je láska a právě láskou k Bohu i k sobě navzájem dospíváme k plnosti života.

Druhý vatikánský koncil prohlásil, že každá rodina je „domácí církví“, malou buňkou veliké všeobecné církve. Tato katecheze vysvětluje, co to znamená. Každému doporučujeme, aby tuto katechezi studoval, hovořil o ní s druhými lidmi, zejména ve farnosti, a modlil se za to, jak může církev sloužit rodinám a rodiny církvi. Rodina a církev na sobě vzájemně závisí.

V této katechezi jsme se snažili představit katolickou nauku svěžím způsobem, jdoucím do hloubky a zároveň snadno přístupným pro soudobé věřící i pro všechny lidi dobré vůle. Bůh je, slovy svatého Augustina z jeho *Vyznání*, „tak starý a tak nový“. Doufáme, že vás tato katecheze utvrdí v přesvědčení o kráse a soudržnosti katolické nauky, která se vyznačuje vytríbenou a starobylou moudrostí a je skutečným zdrojem obnovy v každé době, včetně té naší.

Těšíme se na setkání s lidmi z celého světa ve Filadelfii. Během příprav na tuto událost zvláště prosíme o přímluvu Pannu Marii a svatého Josefa, rodiče tvořící Svatou rodinu a patrony všech rodin.

*Mons. Charles J. Chaput OFMCap,
arcibiskup filadelfský*

*Mons. Vincenzo Paglia,
předseda Papežské rady pro rodinu*

Naším posláním je láska

Rodina plná života

Souhrnné prohlášení

Církev věří, že Bůh existuje a že nás miluje. Můžeme to prohlásit, protože jsme se setkali s Ježíšem Kristem a důvěřujeme mu. Tato důvěra umožňuje vznik vztahu, v němž se zjevuje a odkrývá Boží plán s celým stvořením. A protože jsme si tímto plánem jisti, můžeme prohlásit, že každá lidská bytost je stvořena k Božímu obrazu. Věříme, že Bůh nás stvořil za nějakým účelem a k nějakému poslání.

Věříme, že v Ježíši Kristu se Bůh stal člověkem. Věříme, že v Ježíši Bůh zve a volá celý svět, aby ho svět poznal a žil v církvi jako lid Boží smlouvy. Věříme, že zřetelným projevem této smlouvy je Boží láska a že tato smlouva dokládá Boží věrnost až do smrti, a to navzdory naší nevěře a hříšnosti. Věříme, že Ježíš trpěl, zemřel a vstal z mrtvých, potvrdil tak Boží moc a věrnost a ujistil nás, že jeho cesta je správná. Jsme přesvědčeni, že Ježíš je nyní mezi námi, lidmi své smlouvy, svátostně přítomen a že nakonec budeme mít podíl na jeho vítězství a společenství v nebi.

O toto společenství, které nám Ježíš přislíbil jako náš úděl, usilujeme podporováním Duchem Svatým a svátostmi církve. Věříme, že všechny složky našeho bytí – včetně sexuality, plodnosti a rodinného života – jsou součástí tohoto poslání žít a milovat, jak nás to učil Ježíš.

Věříme, že Bůh nám ve svátosti manželství daruje možnost, jak zakoušet jeho smlouvu. V manželské smlouvě žijí muž a žena společně ve světle té smlouvy, která byla uzavřena mezi Bohem a Izraelem, Kristem a církví. Věříme, že manželství je úrodnou půdou pro rodinu a jádrem domácí církve, která je sama nezbytnou součástí všeobecné církve.

Vyznáváme, že jsme propadli hříchu a že všechny podoby utrpení, pokušení a hříšnosti nám ztěžují či znemožňují úsilí stát se tím člověkem, jakým jsme byli stvořeni. Důvěřujeme však tomu, že bez ohledu na velikost zkoušek, jimž musíme čelit, i zranění, jež způsobujeme sobě či druhým, zůstává Bůh věrný. Jeho utrpení, ukřižování a zmrtvýchvstání jsou rozhodujícími důkazy toho, že nezruší svou smlouvu. Pán nám ukázal, že je silnější než všechny naše hříchy a že nad hříchem zvítězil. Při svém soužití skrze přítomnost Ježíše a Ducha Svatého v našem středu věříme, že Bůh dokončí dílo, které v nás započal. Očekáváme den, kdy Ježíš opět přijde a založí na zemi v plnosti své království, a věříme, že naším posláním je svědčit o tom, co Bůh vykonal a stále koná. Věříme, že naším posláním je milovat Boha a bližního, jak nás to naučil Bůh.

Věříme, že naším posláním je láska a že toto poslání je jedinou možností, jak můžeme dosáhnout plnosti života a stát se tím člověkem, jakým jsme byli stvořeni. Věříme, že tuto lásku je třeba vyučovat, sdílet a předávat v rodině a skrze rodinu, domácí církve. Věříme, že rodina má účast na poslání celé církve, a předkládanou katechezi věnujeme tomu, abychom podrobněji objasnili tuto vizi lásky.

Obsah

Církevní otec svatý Irenej pronesl známá slova, že „slávou Boha je živý člověk“. Podobně je slávou člověka – muže a ženy – jeho schopnost milovat tak, jak miluje Bůh. Život v rodině je povoláním, abychom tuto lásku vtělili do každého dne.

Všechno to, čemu katolíci věří ohledně smyslu člověka, manželství a rodiny, se stalo podkladem pro následující přípravnou katechezi na Světové setkání rodin ve Filadelfii roku 2015. Tato katecheze se rozvíjí v deseti krocích či kapitolách:

I. Stvoření k radosti.....8

Jsme víc než jen náhodný výsledek evoluce. Znamenáme víc než pouhý souhrn naší biologické hmoty. Bůh existuje. Je dobrý. Miluje nás. Stvořil nás ke svému obrazu, abychom měli podíl na jeho radosti. Působí aktivně v našem životě. Poslal svého jediného Syna, aby obnovil naši důstojnost a přivedl nás zpět k sobě.

II. Poslání milovat..... 13

Bůh působí skrze nás. Máme poslání. Existujeme v tomto světě za jistým účelem – máme přijímat Boží lásku a sami ji ukazovat druhým lidem. Bůh chce uzdravit narušený svět. Žádá nás, abychom se stali jeho svědky a pomocníky v tomto díle.

III. Význam lidské sexuality 17

Hmatatelný, pozemský a tělesný svět je víc než jen netečná hmota či materiál, který může přetvářet lidská vůle. Stvoření je posvátné. Má svátostný význam a odráží Boží slávu. To se týká i našeho těla. Naše sexualita má moc dávat život, a podílí se tak na důstojnosti člověka stvořeného k Božímu obrazu. Ve shodě s tím také musíme žít.

IV. Dva se stanou jedním 21

Nejsme stvořeni k tomu být sami. Lidské bytosti se navzájem potřebují a doplňují. Přátelství a společenství naplňují tuto touhu svazkem společných zájmů a lásky. Manželství je navýsost důvěrnou formou přátelství a volá muže a ženu k tomu, aby jeden druhého milovali po způsobu Boží smlouvy. Manželství je svátost. Manželská láska je plodná a nabízí se bez výhrad. Jejím obrazem je Ježíšova věrnost jeho církvi.

V. Vytváříme budoucnost..... 26

Manželství má být plodné a má přijímat nový život. Děti mají vliv na budoucnost a zároveň jsou samy ovlivňovány ve své rodině. Bez dětí není ani budoucnost. Děti vychovávané v lásce a pod vedením jsou základem budoucnosti postavené na lásce. Zraněné děti jsou naopak předzvěstí zraněné budoucnosti. Rodiny tvoří základ všech širších společenství. Každá rodina je domácí církví, místem, kde rodiče pomáhají svým dětem objevovat, že je Bůh miluje a že má svůj plán s životem každého z nich.

VI. Každá láska přináší plody 33

Ne každý je povolán k manželství. Každý ale má žít plodně a využít svou schopnost a potřebu podporovat nový život – když ne tím, že přivede na svět děti a vychová je, pak prostřednictvím jiných nezbytných podob sebedarování, budování a služby. Církev je širší rodinou nejrůznějších povolání, která se od sebe liší, ale navzájem se potřebují a podporují. Kněžství, zasvěcený život a povolání k celibátu laiků obohacují svědectví manželského stavu a toto svědectví zase obohacuje je. Odlišné způsoby, jak mimo manželství žít čistotu a celibát, člověku umožňují, aby daroval svůj život službě Bohu a lidskému společenství.

VII. Světlo v temném světě..... 39

Ve své nejlepší podobě je rodina školou lásky, spravedlnosti, soucitu, odpuštění, vzájemného respektu, trpělivosti a pokory ve světě, který zatemňuje sobectví a svár. Rodina tak učí, co znamená být člověkem. Objevují se však i četná pokušení, jež se snaží o to, abychom zapomněli na skutečnost, že muž a žena jsou stvořeni pro smlouvu a společenství. Vytvářet prostředí, které zpochybňuje či ohrožuje zdravý rodinný život, může například chudoba, bohatství, pornografie, antikoncepce a mylné filozofické a další intelektuální systémy. Církev vystupuje proti těmto záležitostem, aby tak rodinu chránila.

VIII. Domov pro zraněné srdce 47

Mnozí lidé jsou zvláště dnes vystaveni bolestivým situacím způsobeným chudobou, handicapem, nemocí či závislostí, nezaměstnaností nebo samotou pokročilého věku. Rozvody a přitažlivost osob stejného pohlaví nicméně poznamenávají život rodiny v mimořádně důvěrných oblastech. Křesťanské rodiny a rodinné sítě by měly být zdrojem milosrdenství, bezpečí, přátelství a podpory těm, kdo se potýkají s podobnými problémy.

IX. Matka, učitelka, rodina: povaha a úloha církve..... 53

Církev má institucionální povahu, protože musí působit ve světě. Její podstata se tím ale nevyčerpává. Církev je nevěsta Kristova, má osobní, a ne věcný charakter. Slovy Jana XXIII. je naší matkou a učitelkou, naší utěšitelkou a průvodkyní, naší rodinou víry. I když jsou ti, kdo ji tvoří a vedou, hříšní, přesto potřebujeme její moudrost, svátosti, podporu a hlásání pravdy, neboť ona je samotným tělem Kristovým ve světě – očividnou a nepochybnou Boží rodinou.

X. Zvolit si život..... 57

Bůh nás stvořil za nějakým účelem. Naším životním posláním je jeho láska. Toto poslání nám umožňuje nalézt svou pravou identitu. Pokud se ho rozhodneme přijmout, získáme nový pohled na řadu věcí, nejen na rodinu. Žít toto poslání domácí církve znamená pro katolické rodiny, že občas budou žít jako menšina, jejíž hodnoty se liší od hodnot okolní společnosti. Poslání milovat od nás vyžaduje odvahu a statečnost. Ježíš nás volá a my mu odpovídáme, když si volíme život víry, naděje, lásky, radosti, služby a poslání.

„Člověk nemůže žít bez lásky. Je sám sobě nepochopitelnou bytostí a jeho životu chybí smysl, nepozná-li lásku, nesetká-li se s ní, nezakusí-li ji, nepřivlastní-li si ji nějak a neprokazuje-li ji sám aktivně druhým. Proto právě Kristus Vykupitel – jak jsme již řekli – zjevuje plně člověka člověku samému. A to je také – můžeme-li se tak vyjádřit – lidská složka v tajemství vykoupění. V ní člověk nalézá svou vlastní velikost, důstojnost a hodnotu svého lidství.“

(svatý papež Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, č. 10, 4. března 1979)¹

„Budeme se zabývat zejména rodinou, která je základní buňkou společnosti. Už na počátku požehnal Stvořitel muži a ženě, aby plodili a množili se, a rodina je tak ve světě obrazem trojjediného Boha.

Naše úvahy musejí mít stále na zřeteli krásu rodiny a manželství, velikost této lidské skutečnosti, která je tak prostá, a přece tak bohatá, a k níž patří radosti i naděje, zápasy i utrpení tak jako k celému životu. Budeme se snažit prohloubit teologii rodiny a rozeznat pastorační postupy, jež vyžaduje naše současná situace. Snad se nám to povede s dostatečnou hloubkou, aniž bychom přitom upadali do ‚kazuistiky‘, která by nutně snižovala úroveň naší práce. Rodinou se dnes pohrdá a ubližuje se jí. My jsme povoláni, abychom uznali, jak krásné, pravé a dobré je založit rodinu, být dnes rodinou, a jak je rodina nenahraditelná pro život světa a budoucnost lidstva. Jsme povoláni k tomu, abychom ukázali na úchvatný Boží plán s rodinou, abychom pomáhali manželům žít podle něj v radosti a abychom je doprovázeli v četných obtížích.“

(papež František, *Promluva k mimořádné kardinálské konzistoři*, 20. února 2014)

I. Stvoření k radosti

Jsme víc než jen náhodný výsledek evoluce. Znamenáme víc než pouhý souhrn naší biologické hmoty. Bůh existuje. Je dobrý. Miluje nás. Stvořil nás ke svému obrazu, abychom měli podíl na jeho radosti. Působí aktivně v našem životě. Poslal svého jediného Syna, aby obnovil naši důstojnost a přivedl nás zpět k sobě.

Životní plán a láska, která nás posiluje

1. Katolická nauka ohledně manželství a rodiny vyvěrá ze samého středu naší víry. Můžeme proto začít tím, že zopakujeme základní příběh církve. Náš Bůh není nepřístupný a vzdálený, ale věříme, že se nám zjevuje v Ježíši Kristu. Ten je pramenem naděje, víry, lásky a radosti, které mají oživovat rodinný život katolíků. On je také důvodem, proč se můžeme spolehnout na moudrost katolické nauky. Všechno, co v této katechezi předkládáme, pochází od samotného Ježíše.²

2. Jak nedávno ohledně manželství poznamenal papež František, „slíbit lásku navždy je možné, když se odhaluje plán, jenž je větší než naše vlastní plány, nese nás a umožňuje nám darovat milovanému člověku celou budoucnost“.³ Žijeme ovšem v časech, kdy je svět skeptický vůči jakémukoli „většímu plánu“ či vyššímu smyslu lidské zkušenosti. Pro mnoho lidí je člověk jen o něco málo víc než pouhý náhodný výsledek evoluce, shluk atomů uhlíku s vlastním názorem. Jinak řečeno, podle mnoha lidí nemá lidstvo žádný vyšší smysl – jediné ten, který si samo vytvoří.

3. V době sofistikovaných technologií a hmotného bohatství může podobné uvažování bez Boha znít jako rozumné. V posledku je ale tato vize toho, kým jako ženy a muži jsme, příliš omezená. Podkopává lidskou důstojnost a ponechává hladovějící duše napospas jejich hladu. Jednoduše není pravdivá.

4. Ve skutečnosti totiž toužíme po smyslu. Touha po nějakém účelu je všeobecnou lidskou zkušeností. Proto si lidé vždy kladli základní otázky jako „Kdo jsem?“, „Proč jsem tady?“, „Jak mám žít?“ Křesťanská víra se ve starověku zrodila ze směsice středomořských kultur, jako byla řecká, římská, židovská i některé další. V tomto světě mezi sebou soupeřila o výsadní postavení řada odlišných odpovědí na základní životní otázky.

5. Dnes se nacházíme v podobné situaci. Jako ve starověku se i dnešní kultury překrývají a pronikají jedna do druhé. Stejně jako tehdy spolu nyní soupeří životní filozofie, nabízející odlišné pohledy na to, co je podstatou dobrého života. Zároveň se v hojné míře vyskytuje utrpení i chudoba a – v některých kulturách a společnostech – také cynismus vůči jakémukoli náboženství či filozofii, které si nárokují předkládat závaznou či úplnou pravdu.

6. S tak velkým množstvím protichůdných odpovědí je tedy naše doba časem zmatku. Mnozí lidé poctivě hledají smysl, ale nevědí, komu důvěřovat nebo komu svěřit svůj život.

7. Uprostřed této nejistoty zůstávají křesťané lidmi, kteří důvěřují Ježíši Kristu.⁴ Oproti nejednoznačnosti provázející dějiny lidstva je katolická cesta naděje a radosti, lásky a služby pevně zakotvena v setkání s Ježíšem, jak prohlásil svatý papež Jan Pavel II. ve své první encyklice: „Projevům Boží lásky se také říká milosrdenství a obojí má v lidských dějinách svou formu a jméno: nazývá se Ježíš Kristus.“⁵ Z této skutečnosti vyplývá všechno ostatní. Základem křesťanské víry je Ježíš Kristus.⁶

Ježíš zjevuje Boha a plán se začíná odhalovat

8. Ježíš se v Bibli ptá svých učedníků: „Za koho mě pokládáte?“ (srov. Mt 16,13-20) Od jejich odpovědi se odvíjejí lidské dějiny dalších dvou tisíc let. Křesťané jsou lidmi, kteří se setkali s Ježíšem některým z mnoha způsobů – skrze svědectví svatých a apoštolů, prostřednictvím Písma a svátostí, v modlitbě a službě chudým, v bohoslužbě nebo prostřednictvím přátel a rodiny – a jsou proto schopni mu důvěřovat a společně s Petrem říct: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha!“ (Mt 16,16)

9. Kromě mnoha jiných činů, které na zemi Ježíš vykonal, také trpěl a vytrval v lásce. Byl ukřižován lidskýma rukama, a přesto vstal a zvítězil nad smrtí. Křesťané věří, že Bůh, který toto všechno sám vytrpěl, není vzdálen lidským podmínkám. Naopak nevěříme v jakéhosi vrtošivého boha či božstvo, které by soupeřilo s lidstvem. Bůh, ve kterého vkládáme svou důvěru, chce, aby se nám dařilo. Kvůli Ježíši Kristu si jsou katolíci jisti tím, že Bůh nás miluje, jak to vysvětlil papež František ve své první encyklice:

Bůh neposkytuje trpícímu člověku argumenty, které všechno vysvětlí, ale nabízí svou odpověď v podobě doprovázející přítomnosti, dějin dobra, jež jsou svázány s každým příběhem utrpení, aby v něm otevřely přístup ke světlu. V Kristu chtěl sám Bůh sdílet s námi tuto cestu a nabídnout nám svůj pohled, abychom v něm spatřili světlo. Kristus, jenž vytrpěl bolest, je ten, „od něhož naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti“.⁷

10. Veškerá křesťanská teologie je v jistém smyslu komentářem toho, co to znamená, že se Bůh stal člověkem, zemřel a vstal z mrtvých. To, že Bůh v Ježíši přijal lidské tělo, znamená, že transcendentní Stvořitel světa je zároveň naším imanentním, důvěrným a nevýslovně něžným Otcem. Trojjediný Bůh zůstane vždy nekonečným tajemstvím, a přesto se tentýž Bůh stal v konkrétním čase a místě konkrétním člověkem. Bůh se stal tak bezbranným jako bezbranné dítě ležící v jeslích nebo člověk visící na kříži. Ježíš vyučoval a mluvil, smál se a plakal. Jeho život, smrt a zmrtvýchvstání znamenají, že ačkoli Bůh vždy zůstane nevyčerpatelným tajemstvím, není nepřístupný. Právě Ježíš nám umožňuje, abychom o Bohu a jeho pravdě hovořili s jistotou.

11. Ježíš o sobě mluví jako o Synovi Otce a společně se svým Otcem sesílá svému lidu Ducha Svatého. Dozvídáme se tak od něj, že Boží přirozenost tvoří věčné společenství tří osob – Otce, Syna a Ducha Svatého. Křestním přijetím do své církve zve Ježíš každého člověka, aby se stal součástí Boží smlouvy a tohoto Božího společenství. Dějiny Izraele a později i církve mají univerzální význam, neboť vyzývají každého člověka, aby žil jako součást Božího lidu a měl podíl na tomto Božím společenství.

Ježíš zjevuje lidskou identitu a úděl

12. Ježíš zjevuje, kdo je Bůh, a součástí toho je i skutečnost, že Bůh nás miluje a vychází nám vstříc. Ježíš ale zároveň zjevuje, co znamená být člověkem. V textu Druhého vatikánského koncilu pojednávajícím o Ježíši jako „Slovu“ Božím stojí: „Je skutečnost, že tajemství člověka se opravdu vyjasňuje jen v tajemství vtěleného Slova.“⁸ V Ježíši Kristu se o sobě dozvídáme věci, které jsou pravdivé, na které bychom sami nepřišli a které bychom se jinak nedozvěděli. Jak říká Bible: „Váš život je s Kristem skrytý v Bohu“ (Kol3,3). Katolíci věří tomu, že Bůh tak miloval svět (srov. Jan 3,16), že než by nás ponechal ve zmatku, přijal lidské tělo a odhalil nám, kdo je on a kdo jsme my. Druhý vatikánský koncil dále vysvětluje:

Zvlášť významně je důstojnost člověka založena v jeho povolání ke společenství s Bohem. K rozhovoru s Bohem je člověk zván již od svého vzniku: existuje totiž jenom proto, že ho Bůh z lásky stvořil a neustále z lásky zachovává; jen tehdy žije plně podle pravdy, když tuto lásku svobodně uznává a dává se svému Stvořiteli.⁹

Jak zdůraznil papež Benedikt XVI. během posledního Světového setkání rodin v Miláně v roce 2012, „právě láska činí z lidské osoby skutečný obraz Nejsvětější Trojice, obraz Boží“.¹⁰

13. Pojem „Boží obraz“ pochází z První knihy Mojžíšovy (srov. Gn 1,26-27; 5,1; 9,6). Naznačuje, že každý jednotlivý člověk je jedinečný a má velkou cenu i důstojnost, která nesmí být nijak snižována. Můžeme druhé lidi nebo sebe sama zneužívat či využívat, nikdy ale nepřehlušíme pravdu o tom, jaké nás Bůh stvořil. Naše základní důstojnost se neodvívá od selhání či úspěchů. Boží dobrota a láska k nám je přednější a podstatně důležitější než jakýkoli lidský hřích. Zůstává v nás otisknut Boží obraz a nesejde na tom, čím se ho snažíme zakrýt. Skutečnost, že jsme byli stvořeni k Božímu obrazu, nás upozorňuje, že opravdové radosti a naplnění dojdeme tehdy, když se budeme navzájem znát, jeden druhého milovat a sloužit si tak, jak to činí Bůh.

14. Hovořit o člověku jako o „Božím obrazu“ znamená, že nelze mluvit o lidstvu, aniž bychom přitom odkazovali na Boha. Pokud je Boží přirozeností trojiční společenství Otce, Syna a Ducha Svatého a pokud jsme stvořeni k tomuto obrazu, pak naši přirozeností je být navzájem závislí na sobě. K tomu, abychom mohli být lidmi, potřebujeme společenství.¹¹ „Být osobou podle Božího obrazu a podoby tedy znamená také existovat v nezbytném vztahu k druhému ‚já‘.“¹² Abychom mohli být sami sebou,

potřebujeme se navzájem a potřebujeme také Boha. Potřebujeme někoho milovat a zároveň potřebujeme, aby někdo miloval nás. Abychom se mohli stát člověkem, kterým jsme byli stvořeni, musíme se umět darovat svým bližním. „K tomu [být osobou] může dojít jen *„opravdovým darováním sebe sama“*. Vzorem takového chápání osoby je sám Bůh jako Trojice, jako společenství osob. Tvrzení, že člověk je stvořen k obrazu a podle podoby tohoto Boha, též znamená, že člověk je povolán být zde ‚pro‘ jiné, stát se ‚darem‘.“¹³ Abychom svůj život zachránili, musíme ho ztratit pro Boha (srov. Mt 10,39; 16,25). Tato teologická zpráva o lidské osobě se stane podkladem veškeré morální teologie, včetně katolické nauky o rodině.

15. Můžeme se opájet představami o soběstačnosti. Byli jsme ale stvořeni k Božímu obrazu, a pokud chceme žít jako Boží synové a dcery, kterými skutečně jsme, pak musíme přijmout Boží výzvu, abychom milovali Boha i své bližní. Tak jako Ježíš zjevil Boží přirozenost tím, že miloval a obětoval se, přijímáme i my své skutečné lidství intenzivněji, když navazujeme vztah lásky a služby se svými bližními a v klanění se Bohu.

16. Jak v rámci diskuze o lidské důstojnosti poznamenal Druhý vatikánský koncil, mnozí ateisté jsou přesvědčeni, že všechno to, co o sobě potřebujeme znát, nám může odhalit „pouhá vědecká metoda“ bez odkazů na cokoli, co by přesahovalo přirozený svět.¹⁴ Katolíci ale trvají na tom, že pro antropologii je nezbytná také teologie. Jinak řečeno, věříme, že není možné v úplnosti vysvětlit, kdo je to člověk, aniž bychom porozuměli Bohu a také záměru, který má se svým stvořením. Katolíci věří, že Boží sebezjevení v Ježíši nás navrácí sobě samým, odhaluje nám pravdu o tom, kým jsme, a prozrazuje nám, že zcela nezbytně patříme Bohu. Boží láska je základem naší identity a sahá mnohem hlouběji než jakékoli obavy, ambice či otázky, které se v nás mohou vynořovat. Jak o tom učil svatý Jan Pavel II. na počátku svého pontifikátu, „člověk, který chce důkladně pochopit sám sebe – a to nejen podle bezprostředních, částečných, často povrchních a dokonce jen zdánlivých měřítek vlastního bytí – musí se přiblížit ke Kristu i se svým neklidem a nejistotou, se svou slabostí a hříšností, se svým životem a smrtí“.¹⁵

17. Když Ježíš učil o manželství, odkazoval sám k Božímu záměru a plánu ve stvoření. Když ho totiž farizeové vybídli, aby odpověděl na otázku ohledně rozvodu, připomenul, že Bůh stvořil člověka jako muže a ženu a že se jako manžel a manželka mají stát jedním tělem¹⁶ (srov. Mt 19,3-12; Mk 10,2-12). Podobně když psal apoštol Pavel Korint'ánům o sexuální etice, připomenul jim jednotu těla mezi mužem a ženou ve stvoření (srov. 1 Kor 6,16). Když psal Efezanům o manželství, znovu připomněl tuto jednotu a dodal, že je to „veliké tajemství“, které odkazuje na Krista a církve (srov. Ef 5,32). A když psal církvi v Římě, zabýval se tím, jak se ve stvoření projevuje Boží přirozenost a vůle, i množstvím hříchů – včetně hříchů v oblasti sexuality – kterých se dopouští člověk jednající v rozporu se svým poznáním Stvořitele (srov. Řím 1,18-32).

Posláním rodiny je láska

18. V tuto chvíli už by mělo být zřejmé, proč jsou tématem Světového setkání rodin v roce 2015 slova „Naším posláním je láska“. Jeden z nejvýznamnějších papežských dokumentů 20. století pojednávajících o rodinném životě – *Familiaris consortio*, opět od Jana Pavla II. – shrnuje přesvědčení, že katolickou nauku týkající se toho, jak máme žít, utvářejí Bůh a lidská přirozenost:

Bůh stvořil člověka ke svému obrazu a podobě: z *lásky* ho povolal k životu a současně ho určil *k lásce*. Bůh je láska a prožívá sám v sobě tajemství osobního společenství lásky. Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu a udržuje ho ustavičně v bytí, vkládá do lidské přirozenosti také mužské a ženské povolání a zároveň i schopnost a odpovědnost k lásce a společenství. Láska je proto základní a přirozené povolání každého člověka.¹⁷

Boží láska nás nikdy nepřestává volat. O toto pozvání nemůžeme přijít. Byli jsme stvořeni k Božímu obrazu a navzdory skutečnosti lidského hříchu nemůže být toto povolání, implicitně přítomné v našem stvoření, nikdy vymazáno.

19. Katolický pohled na manželství, rodinu a sexualitu je součástí širšího poslání žít tak, abychom zjevovali a vyzařovali Boží lásku. Když naplňujeme toto posláním, prostupuje náš každodenní život Boží radost. Celá lidská osoba – tělo i duše, mužství i ženství i všechno, co vyplývá z každé její části – je zahrnuta do Božího pozvání. Podtitul tohoto Světového setkání rodin zní „Rodina plná života“ a má to svůj důvod. Rodina je nejvíce plná života tehdy, když přijmeme Boží pozvání stát se takovými syny a dcerami, jakými nás Bůh stvořil.

20. *Naše doba je časem zmatku a nejistoty. Ježíš Kristus je spolehlivá kotva. Lidská důstojnost se bezpečně opírá o Ježíše, Boha, který se stal člověkem. Ježíš zjevuje, kdo je to Bůh a kdo jsme my. V něm se setkáváme s Bohem, který nám vychází vstříc, který vytváří společenství a zve nás, abychom měli podíl na jeho radosti. Jsme stvořeni k Božímu obrazu a povolání ke společenství s ním a s druhými lidmi. Tato láska dává smysl a podobu všem aspektům lidského života, včetně rodiny.*

Otázky k diskuzi

- a) Co činí Ježíše spolehlivým a důvěryhodným?
- b) Co z vašeho života vás od Ježíše vzdaluje? Co by vám pomohlo, abyste se s ním mohli lépe seznámit, nebo dokonce navázat důvěrný vztah?
- c) Co to znamená být „stvořen k Božímu obrazu?“ Je možné porozumět lidské identitě bez Boha? A proč?
- d) Téma této katecheze zní „Naším posláním je láska“. Co znamená „láska“ ve vašem životě? Jak může posláním milovat ovlivnit vaše volby, priority a ambice?

II. Posláni milovat

Bůh působí skrze nás. Máme poslání. Existujeme v tomto světě za jistým účelem – máme přijímat Boží lásku a sami ji ukazovat druhým lidem. Bůh chce uzdravit narušený svět. Žádá nás, abychom se stali jeho svědky a pomocníky v tomto díle.

Písmo dává významu lásky obsah a formu

21. Dějiny začínají stvořením člověka – muže a ženy – k Božímu obrazu. Bůh v těchto dějinách povolává a utváří lid. Uzavírá s námi smlouvu: nejprve s Izraelem a poté skrze Krista s církví. V tomto vztahu nás také učí milovat tak, jak miluje on sám.

22. Jinak řečeno: skutečnost, že jsme byli stvořeni ke společenství, nás učí, že naším posláním je láska. Dar naší vlastní existence předchází a také formuje všechno to, co děláme a jak žijeme. Zkrátka, „způsob, jakým miluje Bůh, se stává mírou lidské lásky“.¹⁸

23. K tomu, abychom dokázali takto žít, potřebujeme pokoru. Ta od nás vyžaduje, abychom své srdce přizpůsobili Bohu a hleděli na svět jeho očima. Boží cesty jsou lepší cesty, ale ne vždy ty nejschůdnější.

24. Bible přetéká obrazy Boží lásky. Bůh je v nich otcem, který vítá svého marnotratného syna a připravuje pro něj hostinu (srov. Lk 15,11-32). Je v nich pastýřem hledajícím ztracenou ovci (srov. Lk 15,3-7). Je i matkou, která utěšuje své děti (srov. Iz 66,13). Je přítelem, který dává život za druhé a pláče, když jeho přátelé trpí (srov. Jan 11,35). Bůh je učitelem, který nás učí milovat se navzájem a jeden druhému sloužit jako bližní (srov. Mt 22,39). Je také zahradníkem, který o nás pečuje, abychom přinesli dobré plody (srov. Jan 15,1). A je králem, který nás zve na svatební hostinu svého syna (srov. Mt 22,1-14). Bůh slyší nářek slepce a zastavuje se, aby se ho zeptal: Co chceš, abych pro tebe udělal? (srov. Mk 10,46-52). Bůh přijímá svůj lid a je mu ho líto, když hladoví, dává mu pokrm (srov. Mt 14,13-21)¹⁹ a dává mu také sám sebe (srov. Mt 26,26).

Základním biblickým obrazem Boží lásky je manželství

25. Všechny tyto i mnohé další obrazy nám pomáhají zahlédnout hloubku Boží lásky. Osvětlují ten druh lásky, o němž máme i my svým životem vydávat svědectví. Jak si ale povšiml papež Benedikt XVI., jeden klíčový obraz poskytuje kontext všem ostatním:

„Bůh miluje svůj lid.“ Biblické zjevení je především projevem dějin lásky, dějin Boží smlouvy s lidstvem. Proto Bůh jako symbol dějin spásy použil příběh životního a láskyplného spojení mezi mužem a ženou v manželské smlouvě.²⁰

26. Obraz manželství má ústřední postavení při popisu Boží smlouvy s Izraelem i později pro popis jeho smlouvy s církví. Jak učil papež Benedikt XVI., „manželství založené na výlučné a definitivní lásce se stává ikonou vztahu Boha k jeho lidu“.²¹ Boží smlouva je

ústředním tématem Písma svatého a manželství je zase výsadní metaforou, jíž se popisuje tento Boží vztah k lidstvu. Podobně o tom papež Benedikt XVI. hovořil ještě jako mnichovský arcibiskup:

Můžeme říci, že Bůh stvořil svět proto, aby vstoupil do dějin lásky s lidmi. Stvořil ho proto, aby mohla existovat láska. V pozadí stojí slova Izraele vedoucí přímo do Nového zákona. [...] Bůh stvořil svět proto, aby se mohl stát člověkem, vylít na nás svou lásku a pozvat nás, abychom na oplátku milovali my jeho.²²

27. Počátky této manželské symboliky nacházíme ve Starém zákoně. Zde se dozvídáme, že Bůh nás miluje důvěrně, něžně a toužebně. „Především proroci Ozeáš a Ezechiel popisovali uvedenou vášeň Boha pro jeho lid prostřednictvím smělejších erotických obrazů.“²³ V Ozeášovi Bůh slibuje, že „přemluví“ nevěstu-Izrael a bude „mluvit k jejímu srdci“, dokud nebude „poslušná jak ve dnech své mladosti“ a nebude k Bohu volat „můj muži!“ (srov. Oz 2,16-18) V Ezechielovi mluví Bůh k Izraeli ve smyslných obrazech: „Rozprostřel jsem na tebe lem svého pláště, přikryl tvou nahotu, přísahal jsem ti a uzavřel s tebou smlouvu – praví Pán, Hospodin – a stala ses mou. Umyl jsem tě vodou [...] pomazal tě olejem [...] Stala [ses] překrásnou a schopnou kralování“ (Ez 16,8-13).²⁴ Podobné obrazy nacházíme také v Izaiášovi,²⁵ Jeremiášovi²⁶ a Žalmech.²⁷ Rovněž Píseň písní po staletí podněcovala k množství kázání, která vysvětlovala intenzitu Boží lásky k jeho lidu na obraze manželství.

Bible není sentimentální ohledně manželské lásky

28. Manželství mezi Bohem a jeho lidem může být někdy tvrdé. „Vztah Hospodina k Izraeli je vyjadřován prostřednictvím metafor snoubenectví a manželství,“ takže když Boží lid hřeší, stává se naše tvrdohlavost svým způsobem „cizoložstvím a prostitucí“.²⁸ V Ozeášovi staví Boha jeho láska k Izraeli do pozice muže, kterého podvedla jeho nevěrná snoubenka. Bůh zde vyzývá Ozeáše: „Jdi znovu a miluj ženu milovanou od jiného, cizoložnici, jako Hospodin miluje syny Izraele. Oni se však obracejí k cizím bohům“ (Oz 3,1).

29. Když lid zapomíná na Boží přikázání, přehlíží ve svém středu chudé, hledá záchranu u cizích mocností nebo se uchyluje k falešným bohům – ve všech těchto případech jsou cizoložství a prostituce ta správná slova označující jejich nevěru.²⁹

30. A přesto zůstává Bůh věrný. Papež František ve svém nedávném zamyšlení nad 16. kapitolou z proroka Ezechiela poukázal na to, že Bůh mluví slovy lásky i tehdy, když je mu Izrael nevěrný.³⁰ Izrael hřeší. Izrael zapomíná. Izrael se prodává ke smilnění a honí se za falešnými bohy. Bůh ale nikdy neopustí lid své smlouvy, vždy mu nechává otevřenou možnost pokání a odpuštění. Boží milosrdenství znamená, že Bůh usiluje o dobro Izraele i tehdy, když od něj Izrael utíká. „Ano, jak opuštěnou ženu, sklíčenou na duchu, povolal tě Hospodin. Může být zavržena manželka z mládí? – pravil tvůj Bůh. Na maličkou chvíli jsem tě opustil, avšak s velkým slitováním se tě znovu ujmu. [...] Ve

věčné lásce se však nad tebou slitují“ (Iz 54,6-8). Bůh neúnavně miluje svůj lid i tehdy, když padáme, i když se vytrvale snažíme žít bez něho.

31. Podobně i křesťanská láska znamená mnohem více než jen cit. Zahrnuje erotickou a citovou přitažlivost, ale zároveň je volbou. Láska je posláním, které dostáváme, dispozicí, kterou přijímáme, a výzvou, jíž se podřizujeme. Taková láska má rozměry, které objevujeme teprve tehdy, když se jí poddáme. Taková láska hledá a následuje Boha, jehož věrnost smlouvě nás učí, co obnáší skutečná láska. Bůh nikdy neopouští Izrael kvůli přitažlivějšímu partnerovi ani se nenechá odradit odmítnutím. Není nestálý a jeho jediným přáním je nejlepší, pravé a konečné dobro pro jeho lid. A ačkoli je jeho láska k Izraeli vášnivá a toužebná – nemůže to popřít žádný člověk, který čte proroky – je tento „erotický“ aspekt Boží lásky pozvedán jeho obětí a věrností.³¹ Boží *erós* je vždy neodlučitelně spojen s jeho slitováním a trpělivostí.

Manželství, láska a Kristova oběť na kříži

32. Velmi živým způsobem popisuje Boží lásku 5. kapitola Listu Efezanům, v níž svatý Pavel vztahuje analogii manželství na Krista a církve.³² Nabádá v ní manžele: „Podřizujte se jeden druhému z úcty ke Kristu“ (v. 21). Křesťanské manželství tedy neznamena smlouvat o jednotlivých právech a povinnostech, ale spíše se odevzdávat jeden druhému. To je mnohem radikálnější požadavek než pouhé rovnostářství. Pavel píše, že „muž je [...] hlavou ženy, podobně jako je Kristus hlavou církve“ (v. 23). Co to ale znamená v širších souvislostech a v praktické rovině? Pavel vyzývá muže k sebedarující lásce, která je odrazem Kristovy oběti na kříži. Odmítá tak chlapáctví i vykořisťování a v příkrém kontrastu k tomu, jak fungovaly ostatní domácnosti starověkého světa, ukazuje na dynamiku Božího obrazu: „Muži, každý z vás ať miluje svou ženu, jako Kristus miloval církve a vydal sám sebe za ni“ (v. 25). Na základě 5. kapitoly Listu Efezanům mluví církve o manželství jako o svátosti a vyzývá všechny páry k tomuto společenství, které vyžaduje oběť a je napodobením kříže.

33. Ježíš umožňuje křesťanům, aby mluvili o Boží lásce s jistotou. Otevírá Boží smlouvu všem lidem a dovršuje tak dějiny Izraele jako všeobecný příběh vykoupení. Je ztělesněním životadárné lásky, protože je v pravém smyslu Božím Slovem, které se stalo tělem. Miluje církve jako svou snoubenku a tato nesobecká láska, stvrzená jeho krví na kříži, je vzorem pro vzájemnou lásku a službu, bez nichž se neobejde žádné křesťanské manželství a žádná rodina.

34. Jak prohlásil papež Benedikt XVI.: „Pohled upřený na Kristův proboděný bok [...] v sobě zahrnuje to, co se stalo výchozím bodem tohoto okružního listu: ‚Bůh je láska‘ [...] Právě tam je možno uvedenou pravdu nazírat. Na tomto základě je tudíž třeba definovat, co je to vlastně láska. Díky tomuto hledisku totiž křesťan nalézá cestu svého života a svého milování.“³³

35. Pro mnoho lidí dnes „láska“ neznamena víc než vřelý cit nebo tělesnou přitažlivost. I tyto věci mají svůj význam. Ovšem skutečná láska – taková, jež po celý život posiluje lidské srdce, dává mu dosáhnout větších hlubin a dojít spokojenosti – roste z toho, co dáme druhým, a ne z toho, co si sami vezmeme. Pán Ježíš Kristus zemřel na kříži pro naši spásu. Tato radikální a osvobozující schopnost vzdát se vlastních výsad a darovat sám sebe druhým je vláknem, které se táhne celou katolickou naukou o manželství a rodině. Pravé katolické učení v této oblasti odlišuje skutečnou lásku od všech falešných napodobenin.

36. Písmo svaté obsahuje množství vzájemně se doplňujících a překrývajících popisů Boží lásky, ale manželství má mezi nimi výsadní postavení. Smlouva mezi Bohem a jeho lidem – nejprve Izraelem a později církví – je jako manželství. Žít ho není vždy snadné, ale lidský hřích ještě nikdy neměl poslední slovo. Boží věrnost odhaluje, co je pravá láska a věrnost. Ježíš Kristus, který nás všechny přijímá jako příslušníky Boží rodiny, nám ukazuje novou a nečekanou definici lásky a dává nám tak nové možnosti, jak žít.

Otázky k diskuzi

- a) Proč se Boží láska podobá manželství?
- b) V čem se způsob, jakým miluje Bůh, liší od způsobu, jakým milujeme my lidé?
- c) Co je to pravá láska a jak ji poznáme? V čem se podobá převládající pojetí romantické lásky ve vaší společnosti lásce Boží, založené na smlouvě, a v čem se od ní odlišuje?
- d) Vzpomenete si na chvíle, kdy vám Boží láska pomohla milovat poctivěji a lépe?

III. Význam lidské sexuality

Hmatatelný, pozemský a tělesný svět je víc než jen netečná hmota či materiál, který může přetvářet lidská vůle. Stvoření je posvátné. Má svátostný význam a odráží Boží slávu. To se týká i našeho těla. Naše sexualita má moc dávat život, a podílí se tak na důstojnosti člověka stvořeného k Božímu obrazu. Ve shodě s tím také musíme žít.

Přirozený fyzický svět oplývá duchovní dobrotou

37. Katolická víra vždy byla do značné míry „tělesným“ náboženstvím. Bible začíná v zahradě a končí hostinou.³⁴ Bůh stvořil svět, označil ho jako dobrý a vstoupil do jeho dějin. Ježíš Kristus, Boží Syn, přijal tělo a stal se jedním z nás. Ve svátostech jsou hmotné předměty posvěcovány a stávají se viditelnými znameními milosti. Obyčejný chléb a víno, voda, olej či dotyk lidských rukou – to všechno jsou hmatatelné způsoby, jimiž se Boží přítomnost stává účinnou a skutečnou.

38. Věříme v hmotné působení milosti. Když dáváme najíst hladovým, napít žíznivým, oblékáme nahé, poskytujeme přístřeší lidem bez domova, pečujeme o nemocné, navštěvujeme vězně či pohřbíváme mrtvé, pak ve skutečnosti sloužíme Ježíšovi (srov. Mt 25,31-46). Máme důvěru, že Boží stvoření je dobré (srov. Gn 1,4-31). Tato důvěra prostupuje katolickou představivost. Zhmotňuje se v našem umění a architektuře, v rytmu našeho liturgického kalendáře svátků a púšťů i v projevech lidové zbožnosti a ve svátostech.

Mužská a ženská sexualita se podílí na našem duchovním poslání

39. Hmotné stvoření má svůj duchovní význam, což ovlivňuje i způsob, jak žijeme své mužství či ženství. Naše sexualita má svůj smysl. Naše těla nejsou jen schránkami duše nebo senzorickými stroji pro mozek. Nejsou ani pouhou surovou hmotou, kterou můžeme libovolně využít či přeprogramovat. Pro křesťana tvoří tělo a duše hluboce propojený celek. Každá lidská bytost je jednotou těla a duše. Svatá Hildegarda z Bingenu napsala: „Tělo je skutečným chrámem duše a spolupracuje s duší skrze smysly, jako když je mlýnské kolo poháněno vodou.“³⁵ Tělo má jako součást Božího stvoření svou vrozenou důstojnost. Je to velice intimní součást naší identity i věčného údělu. Dvě pohlaví doslova ztělesňují Boží plán lidské nezávislosti, společenství i otevřenosti novému životu. Nemůžeme snižovat význam těla nebo ho zneužívat, aniž bychom zároveň nepoškozovali ducha.

40. Bezpochyby nemilujeme vždy tak, jak bychom měli. Sex je v lidských vztazích nesmírně mocným faktorem – jak v dobrém, tak ve špatném. Proto také nesprávně používaná či neuspořádaná sexualita byla vždy jednou z hlavních příčin zmatku a hříchu. Pohlavní touha a porozumění sobě samému mohou být velice složité. Naše identita se

zjevuje v Ježíši Kristu a v plánu, který má Bůh s naším životem, a ne skrze hříšné sebeprosazování.

41. Manželství existuje, protože plození a společenství, biologie a Boží smlouva, přirozené a nadpřirozené společně tvoří podstatu toho, co znamená být člověkem. Manželství existuje, protože objevujeme a přijímáme, co jsme sami nestvořili ani nevyjednali: povolání cele se darovat, které je nezbytnou součástí člověka stvořeného jako muž nebo žena a žijícího podle smlouvy. Manželství je Božím stvořením, protože i my jsme Božími tvory a protože Bůh stvořil muže a ženu, aby žili ve společenství s ním v jeho smlouvě.

42. Náš původ ve dvou odlišných a vzájemně se doplňujících pohlavích i naše povolání k lásce, ke společenství a k životu³⁶ tvoří dohromady jeden a tentýž moment. Slovy papeže Františka: „To je příběh lásky, to je příběh mistrovského díla Stvoření.“³⁷

43. Toto povolání k lásce, ke společenství a k životu zahrnuje celou osobu muže a ženy, jejich tělo i duši. Lidská osoba je zároveň bytost tělesná i duchovní.³⁸ Tělo v jistém smyslu zjevuje celou osobu.³⁹ V důsledku toho nemůže mít lidská sexualita nikdy jen funkční povahu. Pohlavní odlišnosti, které jsou na těle patrné, přímo přispívají ke snubnímu charakteru těla a k tomu, že člověk je schopen milovat.⁴⁰ Ve středu tohoto povolání k lásce stojí Boží výzva „plodit a množit se“ (srov. Gn 1,28). Manželské spojení skrze tělo je ze své samotné povahy zároveň povoláním žít jako otec a matka.⁴¹

44. Ne náhodou vnímáme v Adamových slovech pronesených při prvním setkání s Evou radost: „To je konečně kost z mých kostí a tělo z mého těla!“ (Gn 2,23) *Katechismus katolické církve* poznamenává, že od samého počátku „muž objevuje ženu jako druhé ‚já‘ téhož lidství“.⁴² Muž a žena mají podíl na stejné důstojnosti, která pochází od Boha, jejich Stvořitele. V Božím plánu se jak podobnost, tak rozdíly mezi mužem a ženou setkávají v jejich pohlavní komplementaritě dané mužstvím a ženstvím. Protože byli stvořeni společně (srov. Gn 1,26-27), jsou muž a žena Bohem chtěni jeden pro druhého.⁴³ Pohlavní odlišnost je pro nás první připomínkou toho, že jsme byli stvořeni proto, abychom se dávali druhým a nechali se přitom vést ctností a Boží láskou.

45. Svatý Jan Pavel II. často hovořil o „snubním“ významu těla.⁴⁴ Ozývá se zde učení Druhého vatikánského koncilu o tom, že „spojením [muže a ženy] vzniká první forma osobního společenství“.⁴⁵ Pohlavní odlišnost ovšem poznamenává všechny naše vztahy, i když jsme nezadaní, protože už do života vstupuje každý z nás jako syn, nebo jako dcera. Jsme povoláni být bratrem, nebo sestrou nejen svým rodinným příslušníkům, ale také potřebným lidem ve svém okolí, ve společenství a v církvi. Naše identita muže, nebo ženy je základem povolání k otcovství, nebo k mateřství, ať už přirozenému, či duchovnímu. Pohlavní odlišnost tak získává všeobecný význam.

46. Právě proto, že sexualita tvoří ústřední část naší identity, nemůžeme ji oddělovat od významu lidské osoby. Sex nikdy není jen tělesný či citový impulz. Vždy znamená něco víc. Pohlavní touha ukazuje, že nikdy nejsme zcela soběstační. Toužíme po důvěrném

vztahu s druhým člověkem. Pohlavní styk, a to i ten náhodný, není nikdy pouhý biologický akt. Ve skutečnosti má pohlavní intimita vždy v jistém smyslu snubní charakter, protože vytváří lidské pouto, i když neúmyslně. Řádný manželský akt nevede nikdy k pohledu do vlastního nitra, milostný akt není autonomní. Naše sexualita je osobní a intimní, ale vždy má i svůj společenský rozměr a důsledky. Svátostné manželství nikdy není soukromým vlastnictvím, ale odhaluje se ve vztahu k širší Boží smlouvě.

Sexuální etika vyplývá z duchovního významu sexu

47. Jsou dvě odlišná povolání, jež ospravedlňují výzvu být v Božím plánu mužem, nebo ženou: jde o manželství a celibát. Obě tyto oblasti se shodují na společném předpokladu, že pohlavní intimita mezi mužem a ženou patří pouze do vztahu ukotveného smlouvou a jedině tam se může rozvíjet. Celibát je způsob, jímž nezadaní potvrzují pravdivost a krásu manželství. Jak celibát, tak manželství se vzdávají veškerého sexuálního jednání, které by druhého člověka zneužívalo podmíněným či dočasným způsobem. Skutečná celibátní zdrženlivost zajisté neznamená opovržení sexem, ale naopak ctí sexualitu, protože trvá na tom, že pohlavní intimita slouží smlouvě a smlouva naopak slouží jí. Svým životem ve světle smlouvy nabízejí jak sezdané páry, tak celibátní osoby vlastní sexualitu celému společenství a vytvářejí společnost, která se nezakládá na žádostivosti a vykořisťování.

48. Následující tři kapitoly se budou manželstvím (kap. 4 a 5) i celibátem (kap. 6) zabývat podrobněji. Obě životní cesty jsou zakotveny v Boží výzvě žít své mužství či ženství velkorysým a sebedarujícím způsobem. Oba životní styly hledí k Boží smlouvě a skutečnost, že člověk je stvořen jako muž a žena, je pro ně důvodem k radosti. Omezení toho či onoho způsobu života, jimiž svou lásku spoutáme – omezení daná smlouvou – pociťujeme občas jako břemeno. Ale právě tato omezení odhalují skutečný význam lásky stvořené k Božímu obrazu a jsou projevem úcty k ní.

49. Skutečnost, že jsme byli stvořeni jako muži či ženy k Božímu obrazu, je důvodem, proč je každý z nás povolán ke ctnosti čistoty. Čistota se projevuje různými způsoby podle toho, zda žijeme, či nežijeme v manželství. Od každého ale vyžaduje, aby odmítl používat své vlastní tělo nebo tělo druhého člověka jako spotřební zboží. Pro manžele i pro nezadané je čistota zvykem žít svou sexualitu důstojně a s milostí ve světle Božích přikázání. Jejím protikladem je žádostivost. Ta na druhé lidi pohlíží prizmatem užitečnosti, jako by tělo druhého člověka existovalo jen k ukojení mého chtíče. Pravá čistota „nepohrdá tělem,“ ale vnímá ho jako součást všech dimenzí osoby.⁴⁶ Čistota je rozhodně „ano“ pravdě o člověku stvořeném k Božímu obrazu a povolánému žít ve smlouvě.

50. Každý člověk je povolán uskutečňovat takto chápanou čistotu. „Každý pokřtěný je povolán k čistotě. [...] Ženaté či provdané osoby jsou povolány žít manželskou čistotou;

jiné zachovávají čistotu ve zdrženlivosti.“⁴⁷ Čistá manželská láska zasazuje *erós* do kontextu lásky, starostlivosti, věrnosti a otevřenosti dětem. Čistý celibát zase svou zdrženlivostí potvrzuje, že pohlavní intimita náleží do prostředí lásky, starostlivosti a věrnosti.

51. Kořeny této křesťanské nauky jsou prastaré. Jak ve čtvrtém století napsal svatý Ambrož: „Existují tři způsoby ctnosti čistoty: manželský, vdovský a panenský. Nevychvalujeme žádný z nich na úkor druhých. Právě v tom je církevní kázeň bohatá.“⁴⁸

52. Jak žít toto učení konkrétně skrze manželství nebo skrze celibát, a to v současných, někdy nesnadných, podmínkách? Tento úkol nás bude provázet zbytkem naší katecheze.

53. *Bůh stvořil celý hmotný svět z lásky k nám. Všechno, co vidíme a čeho se dotýkáme, včetně našich mužských či ženských těl, bylo stvořeno kvůli Boží smlouvě. Nemilujeme vždy tak, jak bychom měli, ale Boží vzor lásky nás chrání a volá zpět k naší skutečné přirozenosti. Manželství a celibát jsou dva způsoby, jak žít společně jako muž nebo žena ve světle Boží smlouvy, a z tohoto důvodu jsou jak manželství, tak celibát považovány za čisté způsoby života.*

Otázky k diskuzi

a) Proč si katolíci tolik váží fyzického, hmatatelného světa a těší se z něj? Představte si něco krásného, jako je příroda, tělo, jídlo či umění – proč je to vše v katolické tradici tak důležité?

b) Jaký je smysl stvoření? Je fyzický svět jen nepopsaný list, můžeme mu svobodně vládnout a těžit z něj podle vlastních přání?

c) Věci jako odpočinek, jídlo, potěšení či krása jsou lákavé. Někdy ale cítíme intenzivní touhu a chuť, které přesahují hranice toho, co je pro nás dobré. Jak poznáme, že je naše touha oprávněná a dobrá? Jak se v každodenním životě můžeme těšit a radovat ze stvoření i ze svého těla?

d) Proč podle vás katolíci tradičně praktikují jak slavení svátků, tak půsty, jak celibát, tak manželství?

IV. Dva se stanou jedním

Nejsme stvořeni k tomu být sami. Lidské bytosti se navzájem potřebují a doplňují. Přátelství a společenství naplňují tuto touhu svazkem společných zájmů a lásky. Manželství je navýsost důvěrnou formou přátelství a volá muže a ženu k tomu, aby jeden druhého milovali po způsobu Boží smlouvy. Manželství je svátost. Manželská láska je plodná a nabízí se bez výhrad. Jejím obrazem je Ježíšova věrnost jeho církvi.

Ctnost, láska a dobrota pomáhají naplňovat náš úděl

54. Oblíbenou volbou pro čtení z Písma svatého při křesťanské svatbě je úryvek z Prvního listu Korint'ánům 13,4-7: „Láska je shovívavá, láska je dobrosrdečná, nezávidí, láska se nevychloubá, nenadýmá, nedělá, co se nepatří, nemyslí jen a jen na sebe, nerozčiluje se, zapomíná, když jí někdo ublíží, má zármutek, když se dělá něco špatného, ale raduje se, když lidé žijí podle pravdy. Láska všechno omlouvá, všemu věří, nikdy nad ničím nezoufá, všechno vydrží.“

55. Je to nádherný text. Protože jsme byli stvořeni k Božímu obrazu, odpovídá taková láska naší skutečné lidské přirozenosti. Dostát jí ale nikdy nebylo snadné. Je k tomu zapotřebí pokory a trpělivosti. Jak nedávno poznamenal papež František, „víra není útočiště pro lidi bez odvahy“.⁴⁹ Manželská láska se musí opírat o víc než jen o romantiku. Ta je sice nádherná, sama ale nedokáže přestát starosti a problémy, které nevyhnutelně potkávají každý manželský pár. Abychom se stali tím, kým jsme – abychom milovali, protože jsme byli stvořeni k lásce – neobejdeme se bez některých ctností. Musíme je žít a rozvíjet, abychom tak dokázali naplnit svůj úděl.

56. V katechezích svatého Jana Pavla II. nazvaných *Teologie těla* se hovoří o jisté „vnitřní svobodě“ a „ovládání sama sebe“, které manželé potřebují, aby se jeden pro druhého mohli stát dokonalým darem.⁵⁰ Člověk, který se příliš nechá spoutat romantickými očekáváními a který postrádá kvas vnitřní svobody a schopnost cele se darovat, se nedokáže přizpůsobit. K tomu, aby manželé dokázali žít svátostnou povahu manželství a kráčeli ve smlouvě, potřebují schopnost překonat rozmrzelost, odložit vlastní nároky a postoupit ve velkorysosti. Bez této vnitřní svobody a síly je brzy zaskočí vážné problémy, neboť život je staví do situací, které v sobě velice často neskrývají žádnou romantiku.

57. Manželství, které se opírá jen o pouhou pohlavní chemii, nemůže vytrvat. Sexuální partneři soustředící se jen na to, jak vlastnit druhého, postrádají vnitřní schopnost stáhnout se a vytvořit prostor pro sebekritiku, smíření a růst. Manželský slib vytrvalé lásky podle Božího příkladu pomáhá vytvořit a uchovat tento nezbytný prostor. Svátostný závazek věnovat se dílu lásky i tehdy, když milovat bolí, je nezbytnou součástí Boží smlouvy.

Pravá láska se nebojí závazku

58. Žádný smrtelník nedokáže utišit všechny naše tužby. Skutečná manželská jednota se opírá o Boží smlouvu, která erotické touhy vítá, ale jde ještě mnohem hlouběji a svěřuje muže a ženu sobě navzájem v nemoci i ve zdraví, v bohatství i chudobě. Křesťanské manželství není žádný romantický konkurz nebo podmíněná úprava „až do nového rozhodnutí“.⁵¹ Takzvané manželství na zkoušku, pokus žít spolu intimně, ale jen hypoteticky, aby se vztah prověřil a pěstoval jen tehdy, dokud ho provází zamilovanost, v sobě obsahuje protiklad.⁵² Papež František ve své veřejné promluvě nedávno řekl:

„Víte ale, že manželství je na celý život?“ „My se máme hodně rádi, ale zůstaneme spolu, jen dokud potrvá láska. Až skončí, každý si půjde vlastní cestou.“ To je sobectví: až nebudu cítit lásku, skončím s manželstvím a zapomenu na ono „jedno tělo“, které se přece nemůže rozdělit. Sňatek s sebou tedy nese riziko – riziko onoho egoismu, který nás ohrožuje. Ve svém nitru totiž každý z nás má možnost být dvojí osobností – tou, která říká: „Jsem svobodný a chci to a to,“ a jinou, která říká: „Já, mě, mi, se mnou, pro mne...“ Je to opakující se egoismus, který se neumí otevřít druhým.⁵³

V postmoderním světě, v němž se nedostává důvěry, manželství nahání strach. Bojíme se, že bychom se mohli připoutat k nesprávnému člověku. V globalizovaném světě, kde se dobře daří ekonomické úzkosti, máme také obavy, že ještě předtím, než budeme moci milovat tak, jak to činil Ježíš, musíme vyřešit všechny životní problémy a otázky ohledně svého finančního a ekonomického zajištění.

59. Jako odpověď na tuto širokou škálu obav a starostí nabízí církve Ježíše, svátosti a podporu svých příslušníků ve vzájemném společenství. Je přitom přesvědčena, že křesťanská cesta lásky je možná navzdory všem problémům a že v ní se projevuje naše pravé já. Církve slibuje svým synům a dcerám, že manželství je svátost a že skrze pouto katolického manželství a to, jak ho manželé uskutečňují, se pro ně podpůrná milost stává skutečnou, přítomnou a účinnou. Jako odpověď na náš strach a úzkost trvá církve na tom, že příslib lásky v podobě uzavřené smlouvy není něco hypotetického a vyhrazeného mýtickým a dokonalým světcům, ale reálným a dosažitelným závazkem pro skutečné hříšníky na cestě. To potvrdil i papež František: „[Svátost manželství] se uskutečňuje v jednoduchosti a také křehkosti lidských podmínek. Víme dobře, kolika zkouškám a obtížím je vystaven manželský pár. Důležité je, aby si uchoval živé pouto s Bohem, protože to je základem manželského svazku.“⁵⁴

60. Takto uskutečňovaná láska není něčím, co bychom mohli odkládat, a přitom prohlašovat, že to zkusíme, až se nám podaří vyřešit některé praktické otázky. Naopak, praktické životní otázky lze náležitě řešit jedině tehdy, když milujeme výše popsáním způsobem. Takto uskutečňovaná láska není nějakým ideálem umístěným na neustále se vzdalujícím horizontu. Naopak, pro takovou lásku se musíme rozhodovat při svém běžném konání a začít teď a tady, uprostřed každodenního stresu. Podobně o tom při jiné příležitosti hovořil také papež František:

Manželství je práce na každý den, řekl bych navíc řemeslnická, zlatnická práce, protože úkolem manžela je dělat svou manželku více ženou a úkolem manželky je zase dělat svého manžela více mužem. Mají také růst v lidství jako muž a jako žena. A to se děje mezi vámi. Říká se tomu růst společně. Nepřijde to ale jen tak, ze vzduchu. Pán tomu žehná, ale přichází to z vašich rukou, postojů, z vašeho životního stylu a ze způsobu, jak jeden druhého milujete. Pomáhejte si růst! Jednejte vždy tak, aby ten druhý rostl.⁵⁵

Papež František připouští, že mnozí lidé mohou mít z takové výzvy strach, že se mohou vyhybat manželství kvůli svým pochybám, nedůvěře a obavám:

Mnozí lidé se dnes bojí činit definitivní rozhodnutí, která by měla vliv na celý jejich život, protože jim to připadá nemožné. [...] A tato mentalita vede mnohé snoubence připravující se na manželství k tomu, že prohlásí: „Zůstaneme spolu jen tak dlouho, dokud potrvá naše láska.“ [...] Co ale míníme slovem „láska“? Pouhý cit, duševní a tělesný stav? Jistě, pokud tomu tak je, nemůže takový stav poskytnout základy k budování něčeho pevného. Pokud ale láska znamená vztah, pak je to neustále se rozrůstající skutečnost. Můžeme si posloužit příkladem a říct, že se podobá tomu, když stavíme dům. A ten stavíme společně, ne každý sám! [...] Nechcete ho stavět na tekoucím písku emocí, ale na skále skutečné lásky, takové, která pochází od Boha. [...] Nesmíme podlehnout „spotřební kultuře“. [...] Strachu z onoho „navždy“ se zbavíme tak, že se budeme každý den svěřovat Pánu Ježíši a žít život jako každodenní duchovní cestu společného růstu, krok za krokem.⁵⁶

Dobrá manželství stojí na ctnostech, zejména na milosrdenství a čistotě

61. Lidé, kteří chtějí budovat své manželství na skále, musejí pěstovat jisté ctnosti. *Katechismus katolické církve* slibuje, že ve svátosti manželství zůstává se snoubenci Kristus a pomáhá jim, aby nesli svůj kříž, „povstávali ze svých pádů“, odpouštěli si a nesli břemena jeden druhého.⁵⁷ V podobném duchu se pregnantně vyjádřil i papež František, když prohlásil, že společný život je „umění“ a lze ho shrnout třemi slovy: s dovolením, děkuji a promiň.⁵⁸ Naučit se je používat může být náročné. Pokud ale scházejí, hrozí, že se manželství velice rychle promění v něco bolestného.

62. K tomu, aby manželství vzkvétalo, je zapotřebí také všech ctností kardinálních (moudrost, spravedlnost, statečnost a mírnost) i teologických (víra, naděje a láska). Zvláštním semenem, ze kterého vyrůstají silná manželství, je čistota. Jako přípravu svého srdce na manželství se musíme cvičit ve vnitřní svobodě a nahlížet svou sexualitu v kontextu společenství a osobní svatosti každého člověka. Čistota podporuje rozvoj dobrých zvyků, jako je sebezápor a sebeovládání, což jsou nezbytné předpoklady k tomu, abychom s druhými lidmi mohli jednat milosrdně. Klamné představy o manželství a chybějící čisté srdce jsou pro dlouhou cestu milosrdenství špatným začátkem.

63. Skutečná manželská jednota se spoléhá také na milosrdenství, vlastnost, jíž se učíme od Ježíše a nacházíme ji v celé Boží smlouvě. Při liturgii se modlíme „Pane, smiluj se“. Ježíš se smilovává a projevuje nám své milosrdenství, abychom i my mohli být milosrdní.

64. Milosrdenství vzkvétá tehdy, když milujeme tak, jak nám to ukázal Kristus. „Tato milost křesťanského manželství je plodem ovoce Kristova kříže, pramenem každého křesťanského života.“⁵⁹ Katolíci věří, že v každé ze sedmi svátostí „působí sám Kristus“ a že Duch Svatý v nich „jako oheň [...] proměňuje v božský život všechno, co je podrobno jeho moci“.⁶⁰ Ve svátosti manželství se zviditelňuje Boží smlouva, vyjadřuje se a udílí milost.⁶¹ Boží smlouva vstupuje skrze tuto svátost do našich domovů a stává se základem našich rodin.

65. Křesťanské manželství je záležitostí vzájemného odevzdání se druhému. Ve společnosti se samozřejmě nabízí i řada alternativ a jiných modelů manželství. Pokud ale „manželství“ bude cenou, kterou se s partnerem odměňujeme za dlouhou sérii sexuálních konkurzů, nebo smlouvou, rozdělující práva mezi dva jedince a střežící jejich autonomii, pak tím zaséváme semeno zklamání a konfliktu. *Erós* kolísá a uvadá a boj o vlastní práva není úrodnou půdou pro milosrdenství.

66. Během staletí se lidé ženili a vdávali z nespočtu důvodů, šlechtných i pragmatických. Církev nám ve svátostném manželství nabízí útočiště, milost a každodenní lekci o povaze Boží lásky. Manželský slib daný před církví neustále muži a ženě připomíná to lepší z jejich přirozenosti a zároveň uvádí manželství do vztahu k ostatním svátostem, zejména ke svátosti smíření a eucharistii. Tato svátostná ekonomie klade do základů manželského života smíření a věrnost, a tak podporuje a chrání pravé společenství dvou pohlaví. Takový podnik připadá postmoderním lidem, kteří si nejsou jisti tím, čemu a komu mohou důvěřovat, jako velké riziko. Avšak církev, matka, která zná lidské srdce lépe, než známe my sami sebe, také dobře ví, kdo je to Ježíš, že on je Pán a zaslouží si důvěru – a že jeho způsob lásky je nakonec ten jediný možný.

67. Ježíš nám otevírá novou možnost, vizi manželství založenou na své smlouvě s církví, manželství opírající se o vytrvalou blízkost, čistotu a milosrdenství. Vidíme, že toto svátostné manželství se shoduje s veškerým křesťanským životem, protože rozvíjet ctnosti lásky, vnitřní svobody, věrnosti, milosrdenství a odpuštění je úkol na celý život a neobejde se bez pravidelné modlitby, účasti na svátostech a obeznámenosti s dějinami Boží smlouvy. Pán ví, že v žádném manželství se všechny ctnosti nevyskytují hned, ale ve svém milosrdenství nám dává svátost pokání a eucharistii, abychom mohli růst ve schopnosti milovat tak jako Ježíš. Dát svému žití tento směr vyžaduje oběť, nakonec je ovšem takový život nádherný. Ježíš je cesta pravdy a radosti.

Otázky k diskuzi

a) V čem spočívá katolická spiritualita manželství? Jak mohou rodiny slavit a chránit křesťanské manželství?

b) Jestliže je manželství svátost, jaké důsledky to má pro období námluv? Jaké vlastnosti máme hledat u potenciálního snoubence či snoubenky?

c) Jak se svátost pokání a eucharistie vztahují ke svátosti manželství?

d) V modlitbě Páně prosíme: „Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům.“ Je pro vás takové jednání snadné, nebo obtížné? V čem je odpuštění pro vztah nenahraditelné?

V. Vytváříme budoucnost

Manželství má být plodné a má přijímat nový život. Děti mají vliv na budoucnost a zároveň jsou samy ovlivňovány ve své rodině. Bez dětí není ani budoucnost. Děti vychovávané v lásce a pod vedením jsou základem budoucnosti postavené na lásce. Zraněné děti jsou naopak předzvěstí zraněné budoucnosti. Rodiny tvoří základ všech širších společenství. Každá rodina je domácí církví, místem, kde rodiče pomáhají svým dětem objevovat, že je Bůh miluje a že má svůj plán s životem každého z nich.

Možnosti dané biologii zasazuje manželství do duchovních souvislostí

68. Manželství zahrnuje lásku, oddanost a závazek. To vše nicméně patří i k mnoha dalším hodnotným vztahům. Manželství se od nich ale odlišuje. Je totiž smlouvou opírající se o plodivou sílu muže a ženy. Naše biologické uspořádání nám klade jistá omezení a otevírá některé možnosti. Manželství je jednou z odpovědí, jak v této situaci můžeme žít svatě.

69. Druhou možnou odpovědí – celibátem – se budeme zabývat v následující kapitole. Výzvam vyplývajícím z manželské plodnosti a otázkám souvisejícím s užíváním antikoncepce v manželství i se svazky osob stejného pohlaví bude věnována 7. kapitola. V této části je třeba probrat skutečnost, že manželská láska zahrnuje také mužskou a ženskou plodnost do svátosti Boží smlouvy.

70. Manželství je odpovědí na schopnost muže a ženy zplodit nový život. Když spolu muž a žena uzavřou manželství a svobodně souhlasí se vzájemným slibem věrnosti a nerozlučitelnosti,⁶² dávají tak plodnost do souvislosti s lidskou důstojností a svobodou. Manželský slib je podobný smlouvě, kterou Bůh uzavřel s Izraelem a církví. Církev učí, že „manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplodění a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost“.⁶³ Jednoduše řečeno manželství je společenstvím života a lásky.⁶⁴

71. Svátost manželství zpřístupňuje manželům moc Boží věrnosti ve vztahu ke smlouvě i trojiční společenství Otce, Syna a Ducha Svatého. Tento duchovní základ dává biologické plodnosti nový a hlubší rozměr, neboť přijímání dětí se tak stává rozšířením Boží velkorysosti. Vidíme proto, že všechna tři klasická „manželská dobra“ (děti, věrnost a svátost), jak je pojmenoval svatý Augustin, vyrůstají z Božího plánu.⁶⁵

Duchovní povolání rodičů

72. Stejně jako u všech ostatních otázek souvisejících s povoláním ani odpověď na otázku, zda vůbec a kdy mít děti, není možné rozhodnout jen na základě prostých a sebestředných lidských měřítek. Existují totiž skutečné a rozumné „fyzické,

hospodářské, psychologické a sociální podmínky“, které musejí manželé při svém rozlišování vzít v potaz.⁶⁶ V posledku se ale otázka rodičovství opírá o stejný princip jako samo svátostné manželství: je to láska daná do služby, obětující se, důvěřující a otevřená Boží velkorysosti. Předpokladem katolického manželství jsou svátosti a podpora křesťanského společenství. Když se tedy manželé-katolíci rozhodují, zda se stát katolickými rodiči, uvažují ve stejných duchovních a společenských liniích.

73. Okamžikem, kdy se manželé stanou rodiči, se veškerá vnitřní dynamika Božího stvoření a svátosti manželství ukazuje v nádherném a mimořádně jasném světle. Když spolu manžel a manželka mají děti po vzoru Kristovy lásky k nám, obracejí tuto lásku také k výchově a duchovní formaci dětí.⁶⁷ „Tyto děti jsou článkem řady,“ řekl papež František během bohoslužby, při níž pokřtil 32 dětí. „Vy rodiče, jste přinesli ke křtu chlapečka nebo holčičku, ale za několik let ponese oni ke křtu svoje dítě nebo vnouče. To je řetěz víry!“⁶⁸

74. Tento řetěz víry mezi dětmi a rodiči se táhne napříč tisíciletími. Židé dvakrát denně – až do dnešní doby – zahajují svou modlitbu starobylým *Šema*, textem převzatým z Páté knihy Mojžíšovy:

Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný. Miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou silou! Tato slova, která ti dnes přikazuji, ať zůstanou v tvém srdci! *Vštěpuj je svým synům*, mluv o nich, když budeš přebývat doma nebo budeš na cestách, když budeš uléhat i vstávat.⁶⁹

75. Opakujeme: *Vštěpuj je svým synům*. V srdci tohoto příkazu, této základní odpovědnosti, stojí každodenní utvrzování se ve smlouvě mezi Bohem a Izraelem. Rodiče mají své děti živit a uvádět je do vztahu, který jejich společenství pojí s Bohem. Jako by se v textu říkalo: Vyprávějte svým dětem o slavných Božích skutcích. A totéž přikazuje Ježíš svým učedníkům: „Nechte děti a nebraňte jim přijít ke mně“ (Mt 19,14). Jak Pátá kniha Mojžíšova, tak Ježíš promlouvají i k nám. Společně nás vyzývají: *Postarejte se o to, aby děti svěřené do vaší péče navázaly vztah s Bohem a staly se jeho lidem. Učte je modlit se k Pánu a rozjímat o něm. Dávejte jim ve svých domovech tento pokrm každý den a nevytvářejte v přístupu k němu žádné překážky*.

76. Toto povolání dává smysl katolickému rodičovství. Táž láska, která pozvedá muže a ženu, je učí jednat podle smlouvy a přivádí je ke svátosti manželství, vede zároveň pár k tomu, aby se stal rodinou.⁷⁰ Manžel a manželka se stávají otcem a matkou: „Z jejich manželství vzchází rodina, v ní se rodí noví občané lidské společnosti a milostí Ducha svatého se při křtu stávají Božími dětmi, aby Boží lid v běhu času neustále trval.“⁷¹ Křesťané nemají děti jen proto, aby zajistili pokračování lidského druhu a budovali společnost, ale proto, aby se celá jejich rodina mohla přetvářet pro společenství svatých. Řečeno slovy svatého Augustina je pohlavní láska muže a ženy „jakýmsi semeništěm obce“.⁷² Velký učitel církve přitom nemá na mysli jen pozemskou obec či občanskou společnost, ale také nebeské město – církev v jejím plném rozkvětu.

Život v domácí církvi

77. Druhý vatikánský koncil označuje rodinu jako *ecclesia domestica*, „domácí“ či „rodinnou“ církev:

V této „rodinné církvi“ mají být rodiče slovem i příkladem prvními hlasateli víry pro své děti a v každém z nich mají podporovat jeho vlastní povolání, zvláště pozorně však duchovní povolání.⁷³

Tato přirozenost života směřujícího k povolání vyžaduje vnímavost od všech rodinných příslušníků. „Život každého člověka je od Boha uložený úkol,“⁷⁴ ale podobně jako při budování manželství nepřichází „ze vzduchu“.⁷⁵ Schopnost rozlišování je možné učit a rozvíjet. Matka a otec mají odpovědnost za to, že jsou svým dětem nablízku doma i v kostele a pravidelně se s nimi modlí. Když to děti nikdo nenaučí, samy na to nepřijdou. Rodiče přitom mohou při plnění svých povinností i kvůli rozvíjení a růstu vlastní modlitby hledat pomoc u kmotrů, prarodičů, učitelů, kněží a řeholních osob. Papež František, který sám jako jezuita prošel několikaletou formací v umění rozlišovat, popisuje těsný vztah mezi modlitbou a rozlišováním povolání: „Je důležité být s [Bohem] v každodenním vztahu, naslouchat mu v tichu před svatostánkem a ve svém nitru, mluvit s ním, přistupovat ke svátostem. Když máme k Pánu takovýto rodinný vztah, jako bychom mu otevírali dveře svého života, aby nám dal zaslechnout svůj hlas říkající, co po nás chce.“⁷⁶

78. K tomu, abychom jako rodina mohli praktikovat rozlišování, je nezbytná trpělivost a modlitba i neustálá touha očišťovat své pohnutky, vyznávat se a činit pokání, trpělivě se věnovat práci na pomalém růstu ve ctnostech, otevírat svou představivost Písmu svatému a svědectví církve a také rozumět vlastnímu vnitřnímu životu. Úkol učit se sám rozlišovat a předávat tuto schopnost svým dětem vyžaduje pokoru a otevřenost konstruktivní kritice i rozhovorům o tom, jak Bůh působí v mém životě. Žít s vědomím svého povolání znamená nejen být ochotný upřímně si přiznat vlastní touhy, ale především nabízet svůj život Bohu a být otevřen dobrodružstvím a novým plánům, které se před člověkem vynoří, když řekne: „Tvá vůle, a ne má.“⁷⁷ Svatá Terezie z Lisieux se jako dítě modlívala těmito slovy: „Můj Bože, vybírám si všechno! Nechci být svatá jen napůl, nebojím se utrpení pro tebe, obávám se jen jedné věci: abych si neoponechala svou vůli. Vezmi si ji, protože si vybírám všechno, co ty chceš!“⁷⁸

79. Zejména tehdy, když je dětí mnoho a jsou ještě malé, musejí rodiče čelit stresu vyvolanému nejrůznějšími příčinami. Rodičovství je namáhavé. Pokud je ale cílem křesťanského rodinného života otevírat každý den dveře svého domova Boží milosti, pak dokonce i uprostřed únavy a zmatku v domácnosti zůstávají rodiče otevřeni Duchu Svatému. Nikdo nemá zájem ještě více na tom rodičům přitěžovat, avšak „[Kristus] vybízí, abychom tuto [božskou] lásku neuplatňovali jen ve velkých věcech, ale především v běžných životních okolnostech“.⁷⁹ V takových chvílích své zranitelnosti mohou rodiče

pochopit, co chtěl svatý Pavel říci svými slovy: „Když jsem slabý, právě tehdy jsem silný“ (2 Kor 12,10).

80. Rodičovství má schopnost oprostít nás od předstírání a dát nám nahlédnout, že nejsme soběstační, ale potřebujeme pomoc a sílu od Boha, od své rodiny, farnosti a přátel. Způsob, jímž rodina reaguje na nezmary a nemoci, to, jak se shromažďuje ke společnému jídlu a modlitbě, jak rozhoduje v otázkách financí a stanovuje priority, jak vybírá volnočasové aktivity, zaměstnání pro rodiče či vysokoškolské vzdělání pro děti, a dokonce i její rituály před spaním – tyto všechny a mnohé další každodenní projevy „ekonomie domácnosti“ formují představitost a obzory dětí. Domácí rituály mohou fungovat jako jakési průzory do neviditelného světa, jako místa, kterými prozařuje Duch a kde celým životem prostupuje vlídnost a křesťanská pohostinnost.

Naše společnost vyžaduje, aby rodiny uměly rozlišovat

81. Mnohé z těchto myšlenek vyjádřil papež František velmi prakticky:

Myslím, že se v tomto ohledu můžeme všichni zlepšit a stát se lepšími posluchači Božího slova, abychom nebyli tak bohatí na vlastní slova a byli o to bohatší na ta jeho. [...] Myslím na otce a matky, kteří jsou prvními vychovateli [svých dětí]. Jak je mohou vychovávat, pokud jejich svědomí neosvěcuje Boží slovo? Pokud tímto slovem není veden jejich způsob myšlení a jednání, jaký příklad mohou dávat svým dětem? To je důležité, protože pak si matky a otcové stěžují: „Ach, to naše dítě...“ Jaké jste mu ale předali svědectví? Jak jste s ním hovořili? Mluvili jste o Božím slovu, nebo o televizních zprávách? Otcové a matky musejí mluvit o Božím slovu! A myslím také na katechety a na všechny, kdo se věnují vzdělávání: pokud jejich srdce nebylo rozníceno Božím slovem, jak mohou sami rozněcovat srdce druhých lidí, dětí, mládeže i dospělých? Nestačí číst Písmo svaté, ale musíme naslouchat Ježíši, který v něm promlouvá: to sám Ježíš mluví v Písmu. [...] Ptejme se sami sebe: [...] Jaké místo má Boží slovo v mém každodenním životě? Jsem naladěn na Boha, nebo na okolní šum, anebo sám na sebe? Tuto otázku si musí klást každý z nás.⁸⁰

82. Papež František se zmiňuje o televizním zpravodajství, my to ale můžeme vztáhnout obecněji na všechny hromadné sdělovací prostředky, internetové sociální sítě a další platformy společnosti. Neměli bychom se jim věnovat automaticky, konstruktivní využívání podobných prostředků se totiž neobejde bez rozlišování. *Katechismus katolické církve* v části věnované domácí církvi poznamenává, že dnešní svět „je často odcizený, ba nepřátelský vůči víře“.⁸¹ V roztržité společnosti, kde mohou sociální sítě a sdělovací prostředky narušovat rodičovskou autoritu jako celek a zvláště autoritu katolických rodičů, se rodiče i děti musejí zamyslet nad tím, jak jejich rodina žije ve světě, a přitom tomuto světu nepatří.⁸²

83. Okolní společnost formuje představitost i tužby nás všech, kdo se s ní setkáváme, a zejména dětí. Velká část nás všech, především dětí, získává očekávání ohledně dobrého života z obrazů, filmů, hudby a příběhů, které nás obklopují. Je proto na rodičích i na

širší rodině, kmotrech, dospělých vychovatelích a učitelích, aby sledovali míru vystavení dětí okolní kultuře, pomáhali posilovat dětskou obrazotvornost a sytit ji zdravou stravou, tím, co chrání jejich nevinnost, dodá jim chuť k dobrodružství křesťanského života a nasměruje je, aby hledaly své životní povolání. Součástí běžného prostředí dítěte by měly tvořit krása a kontemplace, aby se skrze ně naučilo vnímat svátostný rozměr skutečnosti. Rodiče, starší osoby, kmotři, příbuzní, farníci, katecheti i učitelé musejí být schopni zprostředkovávat tyto postoje dítěti. Formace mladých lidí nutně vyžaduje také „knižní znalosti“. Podstatou duchovní gramotnosti je znát fakta o své víře. Ještě mnohem důležitější je ale naučit děti, jak se mají modlit, a ukazovat jim vzorové postavy, dospělé příklady, od nichž mohou čerpat svědectví a které mohou napodobovat.

84. Starší děti a dospívající získávají ke kultuře, která je obklopuje, sebevědomý a přemýšlivý postoj a zároveň si začínají utvářet zralejší pohled na modlitbu a rozlišování svého povolání. Tato důležitá témata by se měla stát součástí přípravy na přijetí svátosti biřmování, která jim sama dává milost nezbytnou k tomu, aby mohli být v těchto otázkách věrnými učedníky.⁸³

Rodina a farnost na sobě navzájem závisejí

85. *Ecclesia domestica* nemůže samozřejmě existovat bez celého společenství zvaného *ecclesia*. Domácí církev předpokládá vztah ke všeobecné církvi: „Aby rodina mohla být ‚malou církví‘, musí být dobře začleněna do ‚velké církve‘, to je do rodiny Boží, kterou přišel vytvořit Kristus.“⁸⁴ Pravidelná účast na nedělní mši svaté spolu s celosvětovou církví je k tomu, aby domácí církev mohla dostát svému jménu, podmínka *sine qua non*. Všeobecná církev je nositelkou a učitelkou smlouvy, kterou Bůh uzavřel se svým lidem, té smlouvy, která je předpokladem a oporou manželského a rodinného života.

86. Papež Benedikt XVI. hovořil o farnosti jako o „rodině rodin“, která je schopna „sdílet s nimi nejen radosti, ale též nevyhnutelné těžkosti začátků rodinného života“.⁸⁵ Svátosti a velmi často také skutky tělesného milosrdenství uskutečňované ve farnosti mohou být bezpochyby velkou pomocí. Děti potřebují vidět své rodiče i jiné dospělé ze svého okolí, jak projevují solidaritu s potřebnými a konají skutky, které pomáhají potřebným. Příležitost k takovému jednání může poskytnout farnost nebo diecéze.⁸⁶ Domácí církev slouží farnosti a farnost zase slouží jí.

87. Farnosti, diecéze i další katolické instituce, jako jsou školy, hnutí a sdružení, mají zásadní význam zejména pro děti, které nežijí s oběma rodiči. Důvody, proč jim jeden, nebo dokonce oba chybějí, mohou být různé: smrt, nemoc, rozvod, imigrace, válka, závislost na alkoholu a drogách, domácí násilí, zneužívání, politická perzekuce, nezaměstnanost či dlouhodobá nepřítomnost kvůli cestování za prací.⁸⁷ Je politováníhodné, že se někteří manželé a manželky, otcové a matky rozcházejí, a to často z důvodů zasluhujících náš soucit. „Citový otřes, který utrpí děti partnerů odloučených od sebe, když najednou musejí žít jen s jedním rodičem nebo v ‚nové‘ rodině, je výzvou

pro biskupy, katechety, učitele i všechny, kdo jsou za děti a mládež odpovědni. [...] Nejde o to nahradit rodiče takových dětí, ale spolupracovat s nimi.“⁸⁸

88. Aby se farnost skutečně stala „rodinou rodin“, vyžaduje to od ní konkrétní skutky pohostinnosti a velkorysosti. Svatý Jan Pavel II. prohlásil, že „otevřením dveří vlastního domu, a ještě víc vlastního srdce“, napodobujeme Krista.⁸⁹ Nabídnout nebo přijmout pomoc je věc důvěrné povahy. Ve farní rodině by se nikdo neměl cítit osamocený, a zejména ne děti, rodiče potýkající se s neočekávanou krizí, bezbranní staří lidé nebo ti, kdo prožívají jakékoli utrpení. Prostá přátelství mezi farníky, kteří si navzájem slouží i během týdne, a pokračují tak ve společenství z nedělního dopoledne, nelze ničím nahradit. To, jak se k sobě navzájem chovají věřící laici, je pak rozhodujícím faktorem v odpovědi na otázku, zda farnost plní své poslání. Této vizi farnosti musejí kněží *učit* své věřící a sami v tom být vzorem, a to zejména ve velkých farnostech, jejichž prostředí může svádět k anonymitě. V posledku ale platí, že pokud má být farnost tímto způsobem živá, nemůže být klerikalizovaná. Tato vize církve se neobejde bez věřících laiků. Svatý Pavel napsal lidem v Galácii, že když neseme „břemena jeden druhého“, naplňujeme tak Kristův zákon (srov. Gal 6,2). Z toho ovšem zároveň vyplývá, že pokud neneseme břemena druhých, pokud necháváme bezbranné rodiny a nezadané lidi napospas starostem a samotě, pak škodíme také sami sobě. Jestliže se náš životní styl nezakládá na společenství a službě, nemůže se nám dařit. Byli jsme stvořeni jeden pro druhého a snaha žít tak, jako by to nebyla pravda, vede ke smutku a je selháním při naplňování Kristova životodárného zákona.

89. Pohostinnost poskytovaná osamoceným dětem přirozeně vyvolává také otázku adopcí. Jan Pavel II. ve své promluvě ke sdružení adoptivních rodin řekl:

Adoptovat dítě je veliký skutek lásky. Kdo ho koná, mnoho dává, ale také mnoho dostává. Je to tedy skutečná výměna darů.

Naše doba ovšem zažívá v této oblasti také mnohé rozpory. Vedle řady dětí, které následkem smrti nebo neschopnosti svých rodičů zůstaly bez rodiny, existuje také množství párů, které se – často ze sobeckých důvodů – rozhodly zůstat bezdětné. Další se zase nechávají odradit ekonomickými, společenskými či byrokratickými obtížemi. A ještě jiní se ve své touze mít za každou cenu „vlastní“ dítě vydávají daleko za hranice legitimní pomoci, kterou v otázce plodnosti může poskytnout lékařská věda, a uchylují se dokonce k praktikám, které jsou mravně rozporné. Při pohledu na tyto tendence je třeba říci, že předpisy mravního zákona se nevyčerpávají jen v pouhých abstraktních principech, ale mají na zřeteli pravé dobro člověka a v tomto případě dobro dítěte s ohledem na zájmy jeho rodičů.⁹⁰

Jan Pavel II. byl přesvědčen, že „křesťanské rodiny musí být ochotnější adoptovat nebo vzít k sobě děti, které přišly o své rodiče nebo byly jimi opuštěny“.⁹¹ Vedlo ho k tomu vědomí, že láska, která pohání křesťanské manželství, je Boží smlouvou, je to láska nekonečně pohostinná a plná života.

90. Pohlavní intimita mezi mužem a ženou s sebou nese možnost mít děti. Žádný jiný vztah nemá tento základní, organický, biologický potenciál a manželství mezi mužem a ženou ho pak zasazuje do duchovních souvislostí. Rodičovství je duchovní povolání, neboť ve svém důsledku znamená, že máme děti připravit na to, aby se staly světci. Tento smělý cíl se doma neobejde bez pokorných, avšak důležitých skutků, jako je modlitba a rozvíjení duchovních dispozic. Od rodičů vyžaduje, aby dokázali rozlišovat způsoby, jak se rodina zapojuje do okolní společnosti. Přivádět děti k Pánu předpokládá, že se domácí církve chce včlenit do života své farnosti i všeobecné církve. Problémy, které život v rodině přináší, si vyžadují podporu – žádné rodině se nemůže dařit, pokud žije jen sama o sobě. Rodina ke své prosperitě potřebuje farnost a farnost zase potřebuje rodiny. Nelze vytvářet a provozovat tyto služby bez věřících laiků.

Otázky k diskuzi

- a) V čem se manželství mezi mužem a ženou liší od blízkého přátelství?
- b) Modlili jste se už někdy s dítětem? Četli jste s ním Bibli, probírali společně některé otázky víry? Pokud sami nejste rodiči: máte ve svém okolí děti, kterým by se hodil přítel a rádce?
- c) V čem spočívá schopnost rozlišování? Co je podstatou životního postoje zaměřeného na povolání?
- d) Co je to domácí církve? Jak slouží farnost rodině a jak rodina farnosti? Jak může rodina a farnost „naplnit Kristův zákon“, o němž se zmiňuje Gal 6,2?

VI. Každá láska přináší plody

Ne každý je povolán k manželství. Každý ale má žít plodně a využít svou schopnost a potřebu podporovat nový život – když ne tím, že přivede na svět děti a vychová je, pak prostřednictvím jiných nezbytných podob sebedarování, budování a služby. Církev je širší rodinou nejrůznějších povolání, která se od sebe liší, ale navzájem se potřebují a podporují. Kněžství, zasvěcený život a povolání k celibátu laiků obohacují svědectví manželského stavu a toto svědectví zase obohacuje je. Odlišné způsoby, jak mimo manželství žít čistotu a celibát, člověku umožňují, aby daroval svůj život službě Bohu a lidskému společenství.

Duchovní plodnost celibátu

91. Dvě svátosti církve jsou výjimečné v tom, že jejich cílem je „spása druhých“. Svátost kněžství a manželství totiž „udělují milost pro zvláštní poslání v církvi a slouží k budování Božího lidu“.⁹²

92. Jinak řečeno, ne všichni muži a ženy se musejí stát biologickými rodiči, aby mohli vyzařovat Boží lásku nebo mít účast na „rodině rodin“, kterou známe jako církev. Povolání ke kněžství nebo k zasvěcenému životu je samo o sobě úplné a vede ke slávě. Církev bude vždy potřebovat kněze a řeholní osoby a rodiče zase musejí pomáhat všem svým synům a dcerám naslouchat, zda je Bůh nevolá k tomu, aby mu nabídli svůj život právě tímto způsobem.

93. Navíc existuje množství celibátních laiků, kteří mají v církvi svou vlastní nezastupitelnou roli. Církev podporuje mnoho rozdílných cest, jak uskutečňovat celibát, všechny společně ale tak či onak představují povolání sloužit církvi a pečovat o společenství způsobem podobným rodičovství.

94. Skutečný celibát – ať už laický, kněžský či řeholní – směřuje ke společenskému a společnému životu. Být „duchovním otcem“ či „duchovní matkou“ – jako kněz nebo řeholní osoba, ale také jako kmotr, adoptivní příbuzný, katecheta či učitel, nebo jednoduše rádce a přítel – je ceněné povolání, bez kterého se zdravé a prospívající křesťanské společenství nemůže obejít.

95. Svátý Jan Pavel II. se v jedné své promluvě zamýšlel nad mateřskými vlastnostmi Matky Terezy a svou úvahu rozšířil na plodnost a duchovní úrodnost celibátu obecně:

Nazývat řeholnici „matkou“ je poměrně běžné. V případě Matky Terezy má ale toto označení mimořádný význam. Matka se pozná podle své schopnosti darovat se. Pohled na jednání, postoje a celé bytí Matky Terezy nám pomáhá pochopit, co pro ni znamenalo mateřství, překračující pouhou tělesnou dimenzi. Tak se můžeme dobrat samotných *duchovních kořenů mateřství*.

Víme dobře, v čem spočívalo její tajemství: byla naplněna Kristem, a proto na každého člověka pohlížela Kristovým očima a Kristovým srdcem. Vzala vážně jeho

slova „měl jsem hlad, a dali jste mi najíst...“ Proto bez problémů dokázala „adoptovat“ své chudé jako vlastní děti. Její láska byla konkrétní a podnikavá: podněcovala ji, aby šla tam, kam se odvážil vydat jen málokdo, do míst, kde bída dosahovala zastrašujících rozměrů.

Nepřekvapuje proto, že lidé naší doby jí byli fascinováni. Ztělesňovala lásku, kterou Ježíš označil za rozlišující znamení svých učedníků: „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku k sobě navzájem.“⁹³

Životy, které září podobně jako v případě blahoslavené Matky Terezy a svatého Jana Pavla II., ukazují, že celibát může být ve svých mnoha podobách působivou a nádhernou životní cestou.

Důvody a možnosti celibátu

96. Už dříve jsme v této katechezi, v citaci od svatého Augustina, viděli, že smyslem toho mít děti není jen zajistit pokračování lidského druhu a budovat společnost, ale také naplnit nebeské město radostí z nového života. Toto rozlišení – mezi přirozeným cílem směřujícím k rozmnožování a teologickým povoláním připravovat plný rozkvet Božího království – církvi umožňuje přispět s následující poznámkou: Každý člověk, který chce naplnit svůj úděl muže nebo ženy, může působit plodně, aniž by přitom musel vstupovat do manželství.

97. Církev nabízí manželství jako povolání, možnost. Nemůže proto být uzákoněno nebo stanoveno jako podmínka prosperujícího života katolíka.⁹⁴ Z toho také vyplývá, že celibát je v životě církve jako společenství nezbytný proto, aby manželství mohlo být otázkou svobodné volby, a ne donucení. Jestliže skutečně existuje více než jeden způsob, jak uspořádat svůj pohlavní život, žít své mužství, či ženství, pak je celibát alternativou. „Rodina je povolání, které Bůh vepsal do přirozenosti muže a ženy. Existuje však ještě jiné povolání, které doplňuje povolání k manželství. Je to povolání k celibátu a panenství pro Boží království – povolání, které prožil sám Ježíš.“⁹⁵

98. Celibát a manželství spolu nesoupeří. Zopakujme, co napsal svatý Ambrož: „Nevychvalujeme žádný z nich na úkor druhých. Právě v tom je církevní kázeň bohatá.“⁹⁶ Celibát a manželství jsou dvě vzájemně se doplňující povolání, neboť obě hlásají, že pohlavní intimita není žádným konkurzem.⁹⁷ Jak celibátní, tak sezdané osoby respektují strukturu smlouvy lásky a vyhýbají se „zkoušce“ nebo důvěrnostem s výhradami a podmínkami.⁹⁸ Jak celibát, tak manželství odmítají sexualitu jako součást toho, co papež František nazval „spotřební kulturou“.⁹⁹ Jak celibát, tak manželství odmítají sexuální vztahy založené výhradně na uspokojování erotických tužeb.

99. Dodržovat sebekázeň v celibátu nebo v manželství jsou dva způsoby, jak mohou muži a ženy projevat solidaritu s opačným pohlavím a vyvarovat se sexuálního vykořisťování. Celibát a manželství jsou dva *vylučné* životní styly, které se shodují v tom, že manželství je plně lidskou podobou rozmnožování ve světle Božího plánu, který v nás

přetrvává a utváří náš život. Celibát – který se týká nejen kněží a zasvěcených osob, ale také všech, kdo žijí v čistotě mimo manželství – je životním stylem člověka, který není sezdaný, ale ctí smlouvy.

100. Když církev učí, že jsme byli stvořeni k radosti a k obrazu Božímu a že potřebujeme milovat a být milováni, vztahuje se to ve stejné míře na celibátní i sezdané osoby. Celibát může být potvrzený a stálý, jako v případě zasvěceného života nebo u člověka neschopného uzavřít manželství kvůli postižení či jiným okolnostem, nebo jen potenciálně trvalý, jako u mladého člověka, který teprve rozpoznává své povolání. Ve všech těchto případech celibát znamená následovat Ježíše, rozvíjet se tak, že člověk nabídne sám sebe Bohu a důvěřuje jeho plánům, a budovat život postavený na předpokladech milosrdné, trpělivé, velkorysá a sloužící lásky ke druhým lidem.

101. V každé společnosti, která by na manželství nahlížela jako na povinnost – jako by člověk potřeboval partnera k tomu, aby byl úplný – by řada lidí byla odsunuta na okraj. Církevní celibát se bouří proti takové představě. V tradičních společnostech jsou například často opomíjeny vdovy a v moderních velkoměstech se zase svobodní mladí lidé scházejí v klubech, lokálech a barech, kde se běžně pěstuje promiskuita. Vytvářet alternativní prostor, kde mohou nezadaní lidé zakoušet radost a naplňovat své poslání, je proto projevem skutečné pohostinnosti – tím, co křesťané musejí konat jeden pro druhého jako výraz osvobození a přijetí.

102. Někteří lidé se chtějí oženit či vdát, ale kvůli okolnostem, které sami nejsou schopni ovlivnit, se jim nedaří najít vhodný protějšek. Žít v naději a očekávání ale neznamená propadnout sterilitě. Když člověk žije v aktivní ochotě plnit Boží vůli tak, jak se postupně odhaluje v jeho osobních dějinách, a přisvojuje si přitom Mariino *fiat*,¹⁰⁰ může z jeho postoje vzejít požehnání. Protože každý člověk je povolán k tomu, aby dával a přijímal lásku, a protože křesťanská láska se vždy obrací k druhým, je celibát záležitostí společenství. Když milujeme jeden druhého v čistotě mimo manželství, je plodem takové lásky přátelství: „Ctnost čistoty rozkvétá v *přátelství*. [...] Čistota se projevuje zvláště v *přátelství k bližnímu*. Přátelství je velké dobro pro všechny, ať je pěstováno mezi osobami stejného nebo rozdílného pohlaví. Vede k duchovnímu společenství.“¹⁰¹

103. Celibátní osoby – a v omezené míře také neplodné páry – zároveň zakoušejí jedinečnou a lákavou svobodu vzhledem k jistým typům služby, přátelství a společenství. Celibátní osoby a bezdětné páry jsou relativně otevřenější experimentům v oblasti komunitního soužití v čistotě, zaměstnáním vyžadujícím flexibilitu i modlitbě a rozjímání. Celibátní osoby, bezdětné páry a také starší osoby pevného zdraví (jejichž děti už odrostly) mají dar času v té míře, jaká obvykle chybí rodičům. Takoví lidé se mohou věnovat katechetickému působení a dalším službám ve farnosti, nebo dokonce apoštolátu a vydávání svědectví v nebezpečných situacích, které jsou u rodin s dětmi vyloučené. Svobodní a bezdětní mohou být druhým mnohem více k dispozici, a tak poskytovat pohostinnost a přátelství diskrétnějším a kreativnějším způsobem. Když svatý Pavel vybízí k celibátu, poznamenává, že tak předkládá možnost, která není prosta

problémů, ale zároveň má své výhody a dává svobodu: „Ale i když se oženíš, nehřešíš, a vdá-li se některé děvče, nehřeší. Takoví lidé však budou mít tělesná trápení, a toho bych vás chtěl ušetřit. [...] Rád bych, abyste byli bez starostí“ (1 Kor 7,28.32a).

Duchovní a společenské vazby mezi celibátem a manželstvím

104. *Katechismus katolické církve* říká: „Všichni věřící jsou povoláni, aby vedli čistý život podle svého zvláštního životního stavu. Při křtu se křesťan zavázal prožívat svá citová hnutí v čistotě.“¹⁰² Celibát je tak spojen s manželstvím a představuje podobné vnitřní rozhodnutí nabídnout celé své bytí Pánu. Jak celibátní, tak sezdané osoby zasvěcují život Boží smlouvě podle charakteru svého povolání. Každé jednotlivé povolání člověka se v praxi odlišuje od ostatních, všechna ale v jádru pohání stejný impulz – srdce, které se daruje. Moudří a vyzrálí lidé, ať už žijící v celibátu nebo v manželství, používají řadu stejných duchovních schopností.

105. V případě manželství, v němž se manžel a manželka dávají jeden druhému s láskou, která napodobuje lásku Ježíšovu, je jejich sebedarování součástí Kristova díla a sdílí téhož ducha Ježíšova darování se církvi. Když si snoubenci při svatební liturgii v kostele vymění slib, přijímá Kristus jejich snubní lásku a činí z ní součást vlastního eucharistického daru sebe sama církvi. Otec, který je potěšen Synovou obětí, zase dává novomanželům svého Svatého Ducha, aby jejich svazek zpečetil.¹⁰³ Snubní plodnost je tedy především darem a úkolem vyplývajícím ze svátostného spojení. Právě proto svatý Jan Pavel II. poznamenal, že manželské pouto, z něhož se snoubenci mají těšit a které mají žít, je činí „stálou připomínkou toho, co se událo na kříži. Jsou pro sebe navzájem a pro své děti svědky spásy, na které se podílejí prostřednictvím svátosti“.¹⁰⁴

106. V případě celibátu se úvaha ubírá stejným směrem. Kristova láska je všeobsažná, protože Kristus se cele daroval, a bezvýhradně tak potvrdil význam druhého člověka: „Jakou dá člověk náhradu za svou duši?“ (Mt 16,26) Jeho láska se projevuje tím, jak se touží cele sdílet se svými učedníky (srov. Lk 22,15), dát sám sebe, aby všechny přivedl zpět k Otci a dal jim účast na Boží slávě.¹⁰⁵ Manželská láska je smlouvou podložený vztah, který dává tvar lidskému rozmnožování; celibátní láska je smlouvou podložený vztah, který vede k životu ve společenství.

107. Vzhledem k tomu, že manželství a celibát jsou dvě komplementární povolání dospělých katolíků, měli bychom svou mládež vychovávat tak, aby partnerský vztah nepovažovala za nezbytný k dosažení štěstí. Jestliže podobu manželství vytváří Ježíšova smlouva s námi a jestliže táž smlouva představuje i celibát jako vhodnou cestu, pak bychom na život mladých nesezdaných lidí neměli pohlížet jako na čas dvoření a „randění“, ale spíš jako na období rozlišování a rozvoje přátelských vztahů. Návyky a zkušenosti pravého přátelství jsou základem jak pro život v manželství, tak v celibátní komunitě. Otázka ohledně povolání, před níž jsou dnes postaveni dospívající i další mladí lidé, musí zahrnovat víc než jen romantické preference. Mladí lidé si potřebují

osvojit jisté vnitřní duchovní dovednosti bez ohledu na to, jak bude vypadat jejich budoucí život.

108. Z tohoto důvodu by farnosti měly věnovat zvláštní pozornost společenskému rozměru čistoty a celibátu. Ten s sebou nese specifické problémy a – jak poznamenává *Katechismus katolické církve* – snaha osvojit si sebeovládání v pohlavní oblasti má také své společenské aspekty: jako lidé na sobě navzájem závisíme, a při uskutečňování čistoty nám tak napomáhá, nebo naopak klade překážky naše sociální postavení.¹⁰⁶ To, které životní styly budou mladí lidé považovat za uskutečnitelné a přijatelné, závisí na příkladech, které vidí, a na tom, co slyší.

109. Právě proto, že celibát jde proti současné kultuře, hrozí i ve farnostech nebezpečí, že lidé plně neporozumí jeho významu. Svobodné osoby si zaslouhují „lásku a ocenění ze strany církve a zvláště pastýřů“.¹⁰⁷ A nejen pastýři, ale také rodiny a sami nezadaní by měli podniknout konkrétní kroky vedoucí k tomu, aby pojem „nezadaný“ neznamenal v katolickém prostředí totéž co „osamělý“ či „izolovaný“. Svobodní lidé potřebují společenství, kde by mohli sdílet svá břemena a bolesti a kde by zároveň přijímali odpovědnost a měli možnost sloužit. Nezadaným „je třeba otevřít dveře rodinné domácí církve a velké rodiny, kterou je církev“.¹⁰⁸

110. Tato vize od každého vyžaduje, aby zkoumal, jak on sám přispívá k atmosféře a podstatě farního života. Pokud rodiče své děti odrazují od kněžství, zasvěceného života a dalších celibátních povolání, pak by celé společenství mělo zpytovat své svědomí. Skutečný celibát je vždy silně společenský, a pokud ho někdo vnímá jako osamělý či odcizený životní styl, pak se něco pokazilo v praxi či struktuře života společenství. Celibátní osoby by samy měly být iniciativní a sloužit druhým, a rodiny by zase měly projevovat pohostinnost, přijímat „strýčky“ a „tety“ a pamatovat na ně při budování širších domácností či úmyslně utvářených společenství.

111. Bohatý společenský život činí všechny podoby celibátu přijatelnější pro svět, protože tak zbavuje opodstatnění kritiku, že celibátní život je nevyhnutelně osamoceným životem. Výzva žít tuto ideu a překonávat setrvačnost společenských zvyků, které vyčleňují nezadané a přehlížejí možnosti celibátu, vyžaduje jak od laiků, tak od kněží tvůrčí nasazení. Ježíš je náš Pán a tento Pán říká: „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku k sobě navzájem“ (Jan 13,35). Farní život určený pro každého člověka musí viditelně pohánět láska.

112. *Celibát není sterilní a stejně tak není život nezadaných životem v izolaci či autonomii. V církvi na sobě všichni navzájem závisíme, všichni jsme byli stvořeni ke společenství a k tomu, abychom dávali a přijímali lásku. Tato vize lidského života plodí nevyčerpatelné množství tvůrčích poslání. Celibát klade na ty, kdo se pro něj rozhodnou, mimořádné nároky, ale také jim nabízí jedinečné výsady a příležitosti. Celibátní osoby respektují pohlavní či biologický potenciál manželství a jednají podle stejné logiky a spirituality*

sebedarování. Celibátní osoby a manželské páry se navzájem potřebují, aby všichni společně podpírali „rodinu rodin“ zvanou církev a pomáhali jí růst.

Otázky k diskuzi

- a) Co mají společného celibát a manželství?
- b) Jakým zkouškám a břemenům jsou ve vašem společenství vystaveni nezadaní lidé? Jak jim můžou pomoci přátelé, rodiny a farníci? Jaké jsou výsady celibátu? Jak mohou i nezadaní lidé sloužit společenství?
- c) Mají děti ve vaší farnosti možnost setkávat se s různými kněžími, mnichy, řeholními bratry a sestrami a dalšími zasvěcenými osobami? Přijdete na nějaké způsoby, jak ve vašem společenství představit příklady celibátního života? Povzbuzovali jste někdy děti ve svém okolí k tomu, aby se staly kněžími nebo řeholníky či řeholnicemi? A proč?
- d) Jaké dobré důvody mohou někoho vést k tomu, že se rozhodne pro manželství nebo pro celibát? A jaké špatné důvody k tomu mohou vést? Jak by měl člověk odhalovat své povolání?

VII. Světlo v temném světě

Ve své nejlepší podobě je rodina školou lásky, spravedlnosti, soucitu, odpuštění, vzájemného respektu, trpělivosti a pokory ve světě, který zatemňuje sobectví a svár. Rodina tak učí, co znamená být člověkem. Objevují se však i četná pokušení, jež se snaží o to, abychom zapomněli na skutečnost, že muž a žena jsou stvořeni pro smlouvu a společenství. Vytvářet prostředí, které zpochybňuje či ohrožuje zdravý rodinný život, může například chudoba, bohatství, pornografie, antikoncepce a mylné filozofické a další intelektuální systémy. Církev vystupuje proti těmto záležitostem, aby tak rodinu chránila.

Důsledky pádu

113. Všichni jsme bytosti propadlé hříchu. Ne vždy milujeme tak, jak bychom měli. Pokud si ale své hříchy přiznáme a pojmenujeme je, můžeme se z nich kát.

114. Důsledky pádu pozorujeme ve svém každodenním jednání: v rozdělení srdce a v překážkách stavících se do cesty ctnosti, které jsou ve světě tak běžné. „Vláda hříchu“ je zkušenost, jež „se projevuje i ve vztazích mezi mužem a ženou. Odedávna bylo jejich spojení ohrožováno nesvorností, vládyčtivostí, nevěrností, žárlivostí a spory, jež mohou dojít až k nenávisti a rozchodu. Tento nepořádek se může projevovat více, či méně ostře a může být více, či méně překonáván, podle kultur, dob a jednotlivců, ale zdá se, že má všeobecný ráz.“¹⁰⁹

115. Přípravný dokument mimořádného generálního zasedání biskupské synody v roce 2014, nazvaný „Pastorační výzvy pro rodinu v kontextu nové evangelizace“, zmiňuje dlouhou řadu komplexních problémů:

Z mnoha nových situací, které si vyžadují pozornost a pastorační úsilí církve, stačí připomenout tyto: smíšená a mezináboženská manželství; rodiny s jedním rodičem; polygamie; dohodnutá manželství a z toho plynoucí problematika věna, které je často chápáno jako cena za získání ženy; kastovní systém; kultura nezávaznosti a domnělé nestability svazku; církvi nepřátelské formy feminismu; fenomény migrace a nového formulování samotného pojmu rodiny; relativistický pluralismus v chápání manželství; vliv sdělovacích prostředků na lidovou kulturu a její chápání sňatku a rodinného života; myšlenkové tendence směřující k legislativním návrhům, které znehodnocují trvalost a věrnost rodinného paktu; rozšiřující se fenomén náhradních matek (*pronájem dělohy*); nové interpretace lidských práv.¹¹⁰

Ekonomické otázky a souvislosti

116. Chudoba a ekonomické těžkosti podřívají manželství a rodinu na celém světě. Papež František v jedné své promluvě před modlitbou Anděl Páně poukázal na transparent zvednutý nad hlavami davu shromážděného na Svatopetrském náměstí a řekl:

Vidím tam veliký nápis: „Chudí nepočkají.“ To je krásné! A připomíná mi to Ježíše, který se narodil ve stáji, a ne doma. Pak musel uprchnout a odejít do Egypta, aby si zachránil život. Potom se vrátil domů, do Nazareta. Když dnes hledím na tento nápis, myslím na množství rodin, které nemají domov buď proto, že ho nikdy neměly, nebo proto, že o něj z nejrůznějších důvodů přišly. Rodina a domov patří k sobě. Vychovávat rodinu bez domova je velice obtížné. [...] Vyzývám proto každého – jednotlivce, společenské instituce i zodpovědné orgány – k maximálnímu úsilí, aby každá rodina mohla mít svůj domov.¹¹¹

117. Sociologické výzkumy nicméně ukazují, že ačkoli chudoba působí *proti* stabilním manželstvím a rodinám, zároveň stabilní manželství a rodina pomáhají chudobu *překonat*. Pevná manželství a rodiny vytvářejí naději a ta zase dává smysl a pobízí k výkonu. Tato skutečnost ukazuje jeden z praktických i duchovních důsledků pevné křesťanské víry. Snaha pomoci rodinám, aby prolomily bludný kruh a našly z něj cestu ven, je jedním z důvodů, proč církve věnuje pozornost také ekonomickým a duchovním podmínkám našeho života.

118. Ve své poslední encyklice *Caritas in veritate* požaduje papež Benedikt XVI. „silné propojení existující mezi etikou života a sociální etikou“.¹¹² Poznnamenává, že „rodina potřebuje domov, potřebuje práci a spravedlivé uznání domácí činnosti rodičů, školu pro děti a základní zdravotní péči pro všechny“.¹¹³ Ježíš Kristus se zajímá o celou bytost člověka. Jemu samému nebyla chudoba cizí a se svou rodinou žil jako uprchlík.¹¹⁴ Nyní vybízí svou církev, aby projevovala solidaritu s rodinami, které se nacházejí v podobné situaci.¹¹⁵

119. Jinak řečeno, pokud pečujeme o rodinu, musíme pečovat o chudé. A pokud pečujeme o chudé, sloužíme rodině.

120. Dnešní globální hyperkapitalistická ekonomika negativně postihuje také střední třídu a majetné lidi. Kultura současných masmédií například činí ze sexu pouhé zboží. Firemní marketing vytváří nekonečnou touhu po nových zážitcích, ovzduší věčně roztěkané a neuspokojené touhy. Život v moderní tržní společnosti se stává bojem proti kakofonii rušivých vjemů, hluku a neukojitelného hladu. To vše narušuje stabilitu rodiny a podporuje vědomí vlastních nároků. Život na věčném tržišti nás může svádět k domněnkám, že když po něčem toužíme, druhá strana s tím souhlasí a máme dostatečné finanční prostředky, pak na to máme i nárok. Tento dojem je ovšem destruktivní iluzí a druhem otroctví, do kterého upadají naše tužby, a tak omezují naši svobodu žít ctnostně. To, že nedokážeme přijmout omezení a zarytě trváme na svých touhách, je zdrojem mnoha duchovních i hmotných problémů dnešního světa.

Co je špatného na pornografii a masturbaci

121. Činit ze sexu spotřební zboží vždy znamená, že činíme zboží také z člověka. Pornografie, s níž je často spjato a kterou umožňuje kruté obchodování s lidmi, se šíří jako pandemie nejen mezi muži, ale stále více také mezi ženami. Prostřednictvím

počítače nebo kabelové televize může tento lukrativní celosvětový průmysl vstoupit do každé domácnosti. Pornografie utvrzuje své uživatele v sobectví a učí je, aby na druhé lidi pohlíželi jako na předměty sloužící k ukojení svých choutek.

122. Úkol naučit se trpělivosti, velkorysosti, snášenlivosti, šlechtnosti a dalším charakteristikám lásky po vzoru ukřižovaného Krista je pro každého z nás už tak dost těžký. Pornografie způsobuje, že odevzdat se druhému člověku a Boží smlouvě je pak ještě náročnější, a to i když ji člověk sleduje jen občas. Z analogických důvodů je špatná také masturbace. Když si člověk „užívá“ a rozumově ospravedlňuje pornografii nebo se uchyluje k masturbaci, oslabuje svou schopnost sebezáporu a dispozici ke zralé sexualitě a skutečné intimitě s manželem či manželkou. Nepřekvapí, že pornografie je významným faktorem při rozpadu mnoha manželství. Pornografie a masturbace mohou rovněž útočit na povolání k celibátu – právě proto, že se zdají být tak neveřejné.

Co je špatného na antikoncepci

123. Podobně nás k tomu, abychom svou pohlavní touhu vnímali jako něco, na co máme nárok, vede také antikoncepce. Ti, kdo ji užívají, totiž pod jejím vlivem získávají dojem, že touha po intimním spojení nepotřebuje žádné jiné ospravedlnění. Oddělením procesu plození od intimního společenství tak antikoncepce zatemňuje a zásadně podkopává důvody vedoucí k manželství.

124. Sezdané páry, které užívají antikoncepci, tak mohou činit s dobrými úmysly. Mnozí manželé jsou přesvědčeni, že pohlavní styk s použitím antikoncepce je nezbytný k tomu, aby své manželství udrželi pohromadě, nebo že je neškodný a nikomu neublíží. Řada z nich si na antikoncepci zvykla do té míry, že jim církevní nauka v této oblasti připadá skandální.

125. Pokud ale manželský pár skutečně hledá vnitřní svobodu, vzájemné sebedarování a obětavou lásku, k níž nás všechny vybízí Boží smlouva, pak je těžké si představit, v jakém smyslu by antikoncepce mohla být nezbytná či nevyhnutelná. Církev věří, že trvání na antikoncepci se opírá o mýty, které panují ohledně manželství, a přitom nejsou pravdivé, jak to vysvětlil papež Pius XII.:

Někteří by rádi tvrdili, že manželské štěstí je přímo úměrné oboustrannému potěšení z manželských styků. Nikoli, manželské štěstí naopak vychází přímo ze vzájemného respektu manželů, a to i při jejich intimních stycích.¹¹⁶

126. Jinak řečeno, pohlížet na antikoncepci jako na něco nezbytného či dokonce užitečného je postoj, který vychází z mylných předpokladů. Šťastné manželství – takové, jež trvá po celý život – má ve své podstatě mnohem víc společného se štědrostí, trpělivostí a sebedarováním celibátu než s tím, co Pius XII. označil jako „rafinovaný hédonismus“.¹¹⁷ Když papež František nedávno hovořil o štědrosti a vnitřní svobodě, které jsou předpokladem dobrého manželství, odkázal přitom na Svatou rodinu:

Josef byl muž, který vždy naslouchal Božímu hlasu, byl hluboce vnímavý k jeho skryté vůli a také pozorný vůči poselství, jež k němu přicházela z hlubin srdce i shůry. Netrval na tom, že musí sledovat svůj vlastní životní plán, a nedovolil, aby mu duši otrávil hořkost. Naopak, byl připraven dát se k dispozici novosti, která mu byla představena tak zarážejícím způsobem. Tím se projevil jako dobrý muž. Necítil nenávisť a nenechal se otrávit hořkostí. [...] Stal se ještě svobodnějším a větším. Přijal Boží plán pro svůj život, a tak našel sám sebe, překročil sám sebe. Jeho svoboda zřící se i toho, co mu náleží, [...] a jeho plná vnitřní otevřenost Boží vůli jsou pro nás výzvou a ukazují nám cestu.¹¹⁸

127. Antikoncepce zatemňuje tuto vnitřní svobodu a sílu. V té míře, v níž člověk se svými pohlavními touhami nakládá jako s něčím, na co má nárok a co nikdy nelze odsunout stranou, se projevuje také jeho potřeba růst ve vnitřní svobodě. Antikoncepce jako „technické řešení“ problému, který ve skutečnosti spadá do oblasti morálky, „zamlčuje základní otázku týkající se významu lidské sexuality a potřeby ji zodpovědně ovládnout, aby se její uskutečňování mohlo stát projevem osobní lásky“.¹¹⁹

Přínos přirozeného plánování rodičovství

128. „Zodpovědné rodičovství“ bezpochyby zahrnuje také rozlišování, kdy je vhodné mít děti. Vážné důvody, opírající se o „fyzické, hospodářské, psychologické a sociální podmínky“, mohou vést manžele k rozhodnutí „vyhnout se dočasně nebo na neurčitě dlouhou dobu narození nového dítěte“.¹²⁰

129. Katoličtí manželé, kteří se ocitnou v takové situaci, potřebují učitele, rádce a přátele, kteří by je vyškolili v přirozeném plánování rodičovství (PPR) a podporovali je v něm. Farnosti a diecéze by tuto pomoc měly chápat jako pastorační prioritu a usnadnit její dostupnost. Pokud má totiž pár k dispozici duchovní vedení, praktickou instruktáž a podporu svých přátel, je mnohem pravděpodobnější, že bude skutečně žít podle katolické nauky. Odpovědnost za vytvoření vhodných podmínek mají věřící laici, duchovní správcové i biskupové.

130. Pokud manželé s velkorysým srdcem a po upřímné modlitbě a zvažování usoudí, že se nenacházejí v životním období, kdy je Bůh volá k tomu, aby měli další děti, pak od nich PPR čas od času vyžaduje, aby se zdrželi sexuálních vztahů. Když PPR takto praktikují, podřizují nebo obětují své krátkodobé pohlavní touhy vyššímu smyslu Božího povolání pro svůj život. Toto podřízení vůle a touhy je jedním z mnoha hledisek, v nichž se mezi sebou PPR a antikoncepce zásadně odlišují jak v rovině objektivní, tak empirické. PPR je důvěrné a náročné, a tak se může stát krásnou a hlubokou zkušeností, jak lze v manželství následovat Pána.

131. Předpokladem PPR je krása a nezbytnost manželské pohlavní intimity. Protože se tato metoda opírá také o občasnou zdrženlivost v zájmu odložení početí, vybízí páry ke komunikaci a sebeovládání. Podobně jako sám manželský svazek formuje i PPR pohlavní touhu a podřizuje ji kázni. Samotná idea monogamie předpokládá, že lidé propadlí

hříchu a žijící svou sexualitu dokážou trpělivě ukázněvat své roztěkané touhy a naučit se jednat se svým partnerem v duchu velkorysosti a věrnosti. Občasná zdrženlivost, kterou PPR vyžaduje, tak pomáhá prohlubovat a prozkoumávat závazek, který manželé už učinili. PPR nezaručuje, že manželství bude šťastné, ani ho nezabavuje všech obvyklých utrpení, ale je pokusem, jak budovat na skále, a ne na písku.

Antikoncepce šíří ve společnosti mylné představy o manželství

132. Jak církev předpovídala už před téměř padesáti lety, antikoncepce nejen že narušuje manželství, ale má také další škodlivé dopady na společnost.¹²¹ Její všudypřítomnost způsobuje, že jen málokterý člověk je v pohlavní oblasti přivykly zdrženlivosti a sebeovládání. Antikoncepce má za následek, že moderní lidé nepovažují celibát za přijatelné řešení, a manželství či jiná podoba života ve vztahu se tak zdá být čímsi nevyhnutelným. V takovém případě je ale narušen celý život společnosti. Tím, že antikoncepce ukazuje celibát jako nepřijatelnou cestu, přispívá také k nedostatku mladých kněží a zasvěcených osob. Vlivem antikoncepce se zároveň zdá být přijatelnější mimomanželský sex (ať už před vstupem do manželství, nebo souběžně s ním) – jako by pohlavní důvěrnost mohla existovat bez následků. Mnohé argumenty pro sex bez plození dětí, jež ospravedlňují antikoncepci, se samozřejmě používají rovněž pro zákonem povolené potraty, zde ovšem s mnohem strašnějšími a krutějšími důsledky.

133. Oddělením sexu od plození povzbuzuje antikoncepce kulturu, v níž se manželství opírá jen o citové a sexuální vztahy. Tento zužující a narušený pohled je hlavním důvodem převládajícího zmatku ohledně skutečné povahy manželství a příčinou zvyšujícího se množství rozvodů, jako by manželství bylo dohodou, kterou lze porušit a znovu vyjednat, jak nedávno napsal papež František:

Rodina, podobně jako všechna společenství a všechny sociální vztahy, prochází hlubokou kulturní krizí. [...] Manželství bývá nahlíženo jako pouhá forma citového uspokojení, které lze konstituovat jakkoliv a uzpůsobovat podle senzibility každého. Avšak neodmyslitelný přínos manželství pro společnost přesahuje rovinu emotivity a potřeb vlastních páru. Jak učí francouzští biskupové, nerodí se „z milostného sentimentu, který je ze své podstaty prchavý, ale z hlubokého závazku přijatého snoubenci, v němž se rozhodli uzavřít plné životní společenství“.¹²²

Proč církev neschvaluje takzvaná manželství osob stejného pohlaví

134. Snaha zakládat manželství převážně na erotickém a citovém uspokojení, čemuž ještě napomohlo oddělení sexu od plodnosti, zároveň poskytuje argumenty pro svazky osob stejného pohlaví. V některých zemích se dnes ozývají hnutí usilující nově definovat manželství, jako by za ně mohl být označen *jakýkoli* silný citový nebo sexuální vztah mezi jakýmikoli souhlasícími dospělými osobami. Tam, kde jsou zavedené rozvody a antikoncepce a kde už taková rozšířená představa manželství zapustila kořeny, se jako

další logický krok nabízí předefinovat manželství tak, aby zahrnovalo i páry stejného pohlaví.

135. Jak je dobře známo, církve takovým svazkům odmítá žehnat nebo je schvalovat. Neznamená to, že odmítá či nedokáže docenit sílu přátelství či lásky mezi dvěma osobami stejného pohlaví. Jak už by v tomto místě naší katecheze mělo být zřejmé, katolická církev je přesvědčena, že každý je povolán k tomu, aby dával a přijímal lásku. Oddaná, obětavá a čistá přátelství osob stejného pohlaví si zaslouží úctu. Protože jako katolíci máme nést „břemena jeden druhého“,¹²³ chce církev na všech úrovních živit a podporovat příležitosti k čistému přátelství a vytrvale projevovat solidaritu s těmi, kdo z nejrůznějších důvodů nemohou uzavřít manželství.

136. Pravé přátelství je starobylé a vážené povolání. Svatý Aelred z Rievaulx si povšiml, že touha po přátelství se rodí v hloubi duše.¹²⁴ Pravé přátelství rodí „ovoce“ a „sladkost“, když si přátelé navzájem pomáhají odpovídat Bohu a povzbuzují se v životě podle evangelia.¹²⁵ „Přatelství je velké dobro pro všechny, ať je pěstováno mezi osobami stejného, nebo rozdílného pohlaví. Vede k duchovnímu společenství.“¹²⁶

137. Nicméně, jak už by v tuto chvíli mělo být rovněž jasné, když katolíci hovoří o manželství, mají na mysli vztah, který se odlišuje od všech ostatních vztahů charakterizovaných silnou láskou, a to i v případě, že je taková láska hluboká a trvá s oběťmi a velmi dlouhou dobu. Intenzivní dlouhodobá citová důvěrnost pro manželství nestačí. Manželství se totiž, jak bylo ještě poměrně nedávno všeobecně uznáváno v celé západní společnosti, zakládá na povinnostech vyplývajících z možností a výzev plodivého potenciálu muže a ženy.

138. Církev zve všechny lidi – muže i ženy – aby sexualitu vnímali jako možnou součást svého povolání. Dosáhnout zralosti jako muž či žena znamená zodpovědět si otázky o sobě samém: Jak mám podle Božího volání zahrnout sexualitu do plánu, který má Bůh s mým životem? Byli jsme stvořeni k Božímu obrazu a naším údělem vždy zůstává společenství, oběť, služba a láska. Otázka, na niž si musí najít odpověď každý z nás, zní: Jak daruji pohlavní rozměr vlastního života svému manželství či celibátnímu společenství? Ani v jednom případě nejsou však erotické a romantické preference svrchované či autonomní a tak, či onak jsme nevyhnutelně voláni k tomu, abychom přinášeli oběti, které bychom si sami nezvolili pro námi napsaný životní scénář.

Současné filozofické, právní a politické souvislosti manželství

139. Debaty o předefinování manželství včetně problému svazků osob stejného pohlaví s sebou přinášejí rovněž právní a politické otázky. V politické teorii a teologii mluví katolíci o rodině jako o instituci, která předchází politice a má před ní prioritu.¹²⁷ Jinak řečeno, rodina je z právního hlediska „dříve než stát“ i občanská společnost či jiná společenství, neboť je „přirozenější“.¹²⁸ Společnost nedává vzniknout rodině ani ji nezakládá, ale rodina je naopak základem společnosti: „Rodina, v níž se stýkají různé

generace a vzájemně si pomáhají získat vyspělejší moudrost a sladit lidská práva s ostatními požadavky společenského života, je základem společnosti.“¹²⁹ Proto mají veřejné orgány povinnost chránit rodinu a sloužit jí.

140. Tento pohled na rodinu byl až do nedávné doby široce přijímán také nekatolíky. Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá v OSN roku 1948, zdůrazňuje, že „rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu“.¹³⁰ S tím, jak stále více soudů přetváří tento obraz manželství do podoby závislé na individuálních preferencích, jak pomíjí jakoukoli organickou souvislost s pohlavní odlišností a plozením a podporuje pohled na manželství jako záležitost dohody, se vytrácí zmíněná všeobecná shoda. Stát se dnes stále více snaží manželství přetvářet a nově definovat podle své vůle.¹³¹ Rodina už údajně nebuduje společnost a stát, ale stát se naopak odvažuje dozírat na rodiny a povolovat je.

141. Někteří zákonodárci usilují o to, aby tento filozofický obrat kodifikovali v nových zákonech týkajících se manželství. Místo toho, aby zastánci nové perspektivy vnímali manželství jako instituci založenou na přirozenosti, pohlížejí na něj jako na cosi neomezeně tvárného, na instituci podřízenou a přizpůsobující se politické vůli. Církev proto nemá jinou možnost, než se v zájmu ochrany rodin, manželství a dětí postavit na odpor tomuto revizionismu.

142. Společnost, která se mylně domnívá, že manželství má takovou povahu, o níž lze stále diskutovat, a že podléhá jen sebevztáznému lidskému souhlasu, ho nezbytně musí považovat za pouhou dohodu, za svobodný souhlas mezi dvěma autonomními nositeli individuálních práv. Takové dohody ale nejsou totéž co manželství opírající se o smlouvu milosrdenství. Základní logika podobných dohod se liší od pavlovské logiky, vyjádřené v páté kapitole Listu Efezanům, kde manžel a manželka navzájem milují jeden druhého po způsobu kříže. Myšlení skryté za podobnými neúplnými dohodami je v rozporu s darem manželství jako svátosti smlouvy.

143. Církev je povinna odporovat všem šířícím se falešným výkladům manželství. Papež František poznamenal:

[Církev] opakovaně sloužila jako prostřednice, aby pomáhala nalézt řešení problémů týkajících se míru, svornosti, životního prostředí, obrany života, obrany lidských a občanských práv a tak dále. A jak velký je přínos katolických škol a univerzit na celém světě! Je velice pozitivní, že tomu tak je. Stojí nás však velké úsilí ukázat, že nastolujeme-li jiné otázky, které u veřejnosti budí menší ohlas, činíme tak ve věrnosti témuž přesvědčení o důstojnosti člověka a obecném blahu.¹³²

144. Jak jsme už řekli v úvodu této katecheze, veškerá církevní nauka o manželství, rodině a sexualitě pramení z Ježíše. Katolická morální teologie je vnitřně soudržné vyprávění, jež uspokojuje všechny nejzákladnější otázky lidstva – jednotný a sjednocený příběh postupující od základních křesťanských přesvědčení o Božím stvoření a smlouvě přes pád člověka až ke Kristovu vtělení, životu, smrti na kříži a zmrtvýchvstání. Tato

nauka znamená pro ty, kdo chtějí být Ježíšovými učedníky, nutnost něco zaplatit a vytrpět, zároveň jim ale otevírá nové obzory krásy a prosperity.

145. Tam, kde dochází k narušení či mylnému chápání skutečné povahy manželství, je oslabována rodina. A tam, kde je rodina slabá, mají všichni lidé sklony podléhat hrubému individualismu. Příliš snadno se zbavujeme zvyku uskutečňovat Kristovu mírnost i ukázněnost vyplývající z jeho smlouvy. Tam, kde je rodina silná – kde vytváří pro manžela, manželku i jejich děti dostatečný prostor, aby si osvojili umění sebedarování podle vzoru Boží smlouvy – vstupuje do temného světa světlo. V něm můžeme zahlédnout pravou povahu lidství. Právě proto církev vzdoruje stínům, které ohrožují rodinu.

146. *Všichni jsme lidé propadlí hříchu. Toto porušení přítomné v každém lidském srdci má své společenské okolnosti a důsledky. Společenství, k němuž jsme byli stvořeni, je ohrožováno našimi neuspořádanými touhami, ekonomickou situací, pornografií, antikoncepcí, rozvody i právním a intelektuálním zmatkem. Naším posláním je ale láska, a církev proto hledá alternativu společenského života – společenství postavené na Ježíšově milosrdenství, štědrosti, svobodě a věrnosti. Rozmanité služby, přítomné v církvi, šíří kulturu života, jako je pomoc chudým, podpora přirozeného plánování rodičovství či formulování vnitřně soudržných filozofií a zákonů. Když jako katolíci odmítáme rozvody, „manželství“ osob stejného pohlaví či matoucí revize manželského práva, přijímáme tak zároveň odpovědnost za rozvoj společenství opírajícího se o podporu a lásku.*

Otázky k diskuzi

- a) Vysvětlete, jak spolu souvisí péče církve o chudé a církevní nauka o sexualitě a čistotě.
- b) Jaký je rozdíl mezi antikoncepcí a přirozeným plánováním rodičovství?
- c) Co je společným jmenovatelem rozvodů, antikoncepce a manželství osob stejného pohlaví?
- d) Jaké překážky se ve vašem společenství kladou do cesty čistotě a kde může ve vaší farnosti člověk hledat informace o pohledu církve? Jak může vaše farnost podpořit ty, kdo chtějí žít ve shodě s církevní naukou?

VIII. Domov pro zraněné srdce

Mnozí lidé jsou zvláště dnes vystaveni bolestivým situacím způsobeným chudobou, handicapem, nemocí či závislostí, nezaměstnaností nebo samotou pokročilého věku. Rozvody a přitažlivost osob stejného pohlaví nicméně poznamenávají život rodiny v mimořádně důvěrných oblastech. Křesťanské rodiny a rodinné sítě by měly být zdrojem milosrdenství, bezpečí, přátelství a podpory těm, kdo se potýkají s podobnými problémy.

Tvrdá řeč z Ježíšových úst

147. Když stařec Simeon vítal Svatou rodinu v chrámě, prohlásil, že Ježíš má být „znamení, kterému se bude odporovat“ (Lk 2,34). Evangelia potvrzují pravdivost těchto slov, když zmiňují reakce Ježíšových současníků na jeho působení. Velkou část z těch, kdo ho následovali, Ježíš silně pohoršil.¹³³ Jedním z důvodů byla i „tvrdá řeč“, kterou od něj slyšeli.

148. Mezi Kristova nejtvrdší slova patřily rovněž výroky o manželství, pohlavní touze a rodině. Jeho učení o nerozlučitelnosti manželství otřásl nejen farizeji, ale i těmi, kdo ho následovali: „Když je to [...] takové, je lepší se neženit,“ šeptají si mezi sebou učedníci (Mt 19,10). V horském kázání Ježíš nejen prohlubuje učení Desatera, ale – jako nový Mojžíš – také vyzývá své následovníky k radikální proměně srdce: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Nezcizoložíš.‘ Ale já vám říkám: Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcizoložil ve svém srdci“ (Mt 5,27-28).

149. Pánovi učedníci vytvářejí novou mesiánskou rodinu, která přesahuje tradiční rodinné vztahy a má před nimi přednost.¹³⁴ Pro Kristovy následovníky znamenaly vztahy vytvořené křestní vodou víc než pokrevní vztahy s rodinou. Pánova smlouva dává nový rozměr tomu, jak chápeme tělo a vztahy.

150. Církev je pokračovatelkou Ježíšova poslání ve světě. „Kdo poslouchá vás, poslouchá mne,“ říká Ježíš svým učedníkům, které posílá ve svém jménu (Lk 10,16). Biskupové ve společenství se Svatým otcem pokračují v tomto poslání apoštolů.¹³⁵ Nikoho by proto nemělo překvapit, že také některé části církevní nauky jsou vnímány jako „tvrdá řeč“, jež se rozchází se soudobou společností zejména v pohledu na manželství, rodinu a chování v oblasti sexuality.

Církev, polní nemocnice

151. Abychom správně porozuměli úkolu vyučovat, který je svěřen církvi, musíme vzít v potaz také její pastýřskou povahu. Papež František ve svém už proslaveném přirovnání hovořil o církvi jako o „polní nemocnici po bitvě“. Řekl: „Nemá smysl ptát se těžce zraněného, zda má zvýšenou hladinu cholesterolu či cukru! Je třeba léčit jeho rány.

Potom můžeme mluvit o všem ostatním. Hojit zranění, hojit rány... A je třeba začít zdola.“¹³⁶

152. Sexualita je velmi náchylná k takovým zraněním. Muži, ženy i děti mohou utržit rány promiskuitním chováním (svým i druhých lidí), pornografií a jinými podobami zpředměťování člověka, znásilněním, prostitucí, obchodováním s lidmi, rozvodem i strachem před závazky, který je důsledkem rozšiřující se kultury potlačující manželství.¹³⁷ Právě proto, že má rodina na formování svých členů tak zásadní vliv – zahrnující biologický, společenský i vztahový „rodokmen osoby“ – nechávají za sebou narušené rodinné vztahy velmi hluboká zranění.¹³⁸

153. Papež František nám pomáhá, abychom „tvrdou řeč“ církve vnímali jako slova, která uzdravují. Nejprve ale potřebujeme jakousi první pomoc, která by ošetřila zranění podle jejich závažnosti.

154. Evangelia jsou plná vyprávění o tom, jak Ježíš uzdravoval. Obraz Krista jako lékaře se často vyskytuje v díle svatého Augustina. Ve své velikonoční homilii píše: „Avšak Pán jako zkušený lékař ví o tom, co se v nemocném odehrává, lépe než sám nemocný. Lékaři dělají při nemocech těla to, co Pán dokáže učinit rovněž pro nemoci duše.“¹³⁹ Když církev rozvíjí podobenství o milosrdném Samaritánovi, nachází obraz hostince, kam Samaritán odveze zraněného pocestného, aby se uzdravil: „Obracejme se tedy my zranění k lékaři, nechme se odnést do hostince, kde se uzdravíme. [...] V tomto čase, bratři, je tedy církev, v níž zraněný dochází uzdravení, také takovým hostincem pro pocestného.“¹⁴⁰

155. Pro církev je prioritou dovést lidi k prvnímu setkání s božským Lékařem. Každé setkání s Kristem uzdravuje lidství propadlé hříchu a Duch Svatý může být kdykoli pozván do našeho srdce, aby nás dovedl k pokání a obrácení. Jak napsal papež František: „Zvu každého křesťana na jakémkoli místě a v jakékoli situaci k tomu, aby se hned dnes navrátil ke svému osobnímu setkání s Ježíšem Kristem, nebo alespoň aby učinil rozhodnutí, že se s ním chce setkat a že ho bude každý den bez ustání hledat. Nikdo nemá sebemenší důvod myslet si, že se ho toto pozvání netýká, protože ‚z radosti, kterou dává Bůh, není nikdo vyloučen‘.“¹⁴¹

156. Když papež František zdůrazňuje osobní setkání s Ježíšem, navazuje tím na práci svých předchůdců. Papež Benedikt XVI. napsal: „Na počátku křesťanského života není určité etické rozhodnutí nebo nějaká velká idea, nýbrž setkání s událostí, s Osobou, která otevírá před životem nový obzor a dává mu rozhodující zaměření.“¹⁴² A papež Jan Pavel II. zdůraznil, že „*Bůh si přál svou církev právě proto, aby lidé mohli plně uskutečňovat toto ‚setkání‘ s Kristem. Církev chce skutečně sloužit tomuto jedinému cíli: ‚aby každý člověk mohl znovu nalézt Krista, aby Kristus mohl s každým kráčet jeho životní cestou‘.*“¹⁴³

157. Novou evangelizaci můžeme chápat jako snahu odnášet zraněné z bitevního pole světa, aby se setkali s božským Lékařem a došli uzdravení ve společenství církve. Papež František tento úkol považuje za výzvu stát se „misijní církví“, „církví, jež vychází“.¹⁴⁴

Církev nám trpělivostí a odpuštěním pomáhá, abychom se uzdravili a rostli

158. Uzdravující moc Boží milosti se v církvi předává prostřednictvím Ducha Svatého. Právě on zpřítomňuje Ježíše tehdy, když církev slaví bohoslužbu, čte v duchu modlitby a ve světle posvátné tradice Písmo svaté a koná svůj učitelský úřad, který stojí ve službě Božímu slovu.¹⁴⁵ Kristus-lékař se projevuje zejména ve svátostech pokání a pomazání nemocných, nazývaných svátosti uzdravování.¹⁴⁶

159. Účast na svátostném životě, rozvoj modlitebního života, skutky milosrdenství, duchovní sebekázeň, zodpovědnost a podpora věřících přátel – to vše nabízí zraněnému, avšak uzdravujícímu se křesťanu cestu vedoucí k obrácení. Toto obrácení ale není dílem okamžiku. Odvíjí se jako neustálé volání určené všem příslušníkům církve: „Kristova výzva k obrácení však zaznívá v životě křesťanů stále. Toto *druhé obrácení* je trvalý úkol pro celou církev, v níž ,však jsou i hříšníci; je zároveň svatá i stále potřebuje očišťování a jde trvale cestou pokání a obnovy‘.“¹⁴⁷

160. Progresivní povaha obrácení formuje naši schopnost porozumět církevní nauce a žít podle ní. Když svatý Jan Pavel II. hovořil o mravním vývoji sezdaných křesťanů, rozlišoval mezi „postupným vývojem“ a „odstupňováním zákona“.¹⁴⁸ „Postupný vývoj“ odkazuje právě k pozitivní povaze obrácení. Když se křesťané uzdravují ze zranění hříchu, v každé oblasti svého života včetně sexuality rostou ve svatosti. Tam, kde se jim nedaří, musejí se utíkat k Božímu milosrdenství, které je pro ně dostupné ve svátostech církve.

161. „Odstupňování zákona“ je naopak zavádějící představa, „jako kdyby byly v Božím zákoně různé stupně a druhy příkázání, rozdílné podle lidí a situací“.¹⁴⁹ Někteří například mylně prohlašují, že manželský pár, pro který je katolická nauka v oblasti zodpovědného rodičovství velkým břemenem, má být povzbuzován k tomu, aby při výběru prostředků zabraňujících početí následoval své vlastní svědomí. To je ovšem falešná podoba postupného vývoje. Skrývá se za ní jistý druh paternalismu, který některým příslušníkům církve odpírá schopnost odpovědět na plnost Boží lásky, čímž pro ně „snižuje laťku“ křesťanského morálního učení.

162. Papež František nedávno v duchu pravého postupného vývoje ocenil odvalu svého předchůdce Pavla VI., kterou tento projevil v encyklice *Humanae vitae*. Genialita Pavla VI., který odolal rostoucímu společenskému tlaku na kontrolu porodnosti, byla podle papeže Františka „prorocká, měl odvahu postavit se proti většině, bránit mravní kázeň, zbrzdit kulturu, oponovat současným i budoucím neo-malthuzianistům“.¹⁵⁰

163. Zároveň ale papež František poznamenává, že Pavel VI. nabádal zpovědníky, aby jeho encykliku vykládali „s velkým milosrdenstvím [a byli] pozorní vůči konkrétním situacím. [...] Otázka nestojí, zda měnit nauku, ale jak jít do hloubky a zajistit, aby pastorační péče vzala v úvahu jednotlivé situace a to, co je v silách konkrétního

člověka“.¹⁵¹ Právě proto vyzývá církev své věřící k plnosti pravdy a povzbuzuje je, aby při svém růstu ve schopnosti žít tuto pravdu využívali nabídku Božího milosrdenství.

Katolická nauka se opírá o společenství katolíků

164. Značná část Kristovy morální nauky, a tudíž i katolické etiky, je náročná. Předpokládá u křesťanů ducha učednictví, život modlitby a odhodlání vydávat křesťanské svědectví v sociální i ekonomické oblasti. Především se ale opírá o život v křesťanském *společenství* – to je v rodině dalších lidí, kteří se setkali s Ježíšem, společně vyznávají, že on je Pán, dovolí jeho milosti, aby přetvářela jejich život, a pomáhají si navzájem v tom, aby mu dokázali odpovědět.

165. V tomto světle musíme chápat také katolickou nauku o homosexualitě. Totéž učení, které od osob s takovými sklony vyžaduje žít čistotou v podobě sexuální zdrženlivosti, vyzývá *všechny* katolíky k tomu, aby se oprostili od strachu, zavrhli nespravedlivou diskriminaci a přijali své homosexuální bratry a sestry do společenství lásky a pravdy v církvi.¹⁵² *Všichni* křesťané jsou povoláni k tomu, aby se vzepřeli svým neuspořádaným pohlavním touhám a rostli v čistotě – z této výzvy není vyjmut nikdo – a tak rovněž ve schopnosti dávat a přijímat lásku způsobem, který se shoduje s jejich životním stavem.¹⁵³ Odpověď na tuto výzvu k obrácení je ale nevyhnutelně záležitostí postupného vývoje na straně uzdravujících se hříšníků, kteří tvoří příslušníky církve. Rozhodující je v rodinách, farnostech a širším křesťanském společenství vytvářet prostředí vzájemné podpory, kde se může dařit mravnímu růstu a proměně.

166. Současná naléhání na to, aby byly schváleny svazky osob stejného pohlaví a nesezdaná soužití osob opačného pohlaví, nebo aby se jim dostalo právního postavení, z velké části motivuje zcela pochopitelný strach ze samoty. V sekulární kultuře hlavního proudu se existence erotického partnera považuje stále více za nevyhnutelnost a lidé se domnívají, že církev, odsuzující lidi k životu v osamění, je krutá.

167. Pokud by ale běžní farníci lépe porozuměli výkladu celibátu jako praxe mající význam pro celé společenství a pokud by domácí církve vzaly vážněji apoštolát pohostinnosti, pak by i starobylá katolická nauka o životě v čistotě, projevující se mimomanželskou zdrženlivostí, vypadala v očích moderního člověka přijatelněji. Jinak řečeno, kdyby se naše farnosti skutečně staly místy, kde být „nezadaný“ neznamena být „osamělý“ a kde na radostech a bolestech druhých lidí mají účast celé sítě přátel a rodin, pak by alespoň některé z námitek světa proti katolické nauce ztratily své opodstatnění. Katolíci si mohou osvojit apoštolát pohostinnosti bez ohledu na nepřátelství či lhostejnost svého okolí. Katolické laiky ani svěcené osoby nikdo neomezuje v přátelství, které mohou nabídnout všem těm, kdo se potýkají s problémy.

168. Církev ve své pastorační péči o rozvedené a znovu sezdané usiluje o to, aby Ježíšovo učení o nerozlučitelnosti manželství – to, které tak vyděsilo jeho učedníky – sjednotila s

milosrdenstvím charakteristickým pro Kristovo působení. Zamysleme se například nad učením Benedikta XVI. o pastorační situaci rozvedených mužů a žen:

Myslím, že je velkým úkolem farnosti, katolického společenství, udělat vše, co je v jeho možnostech, aby tito lidé cítili, že jsou milováni, přijímáni, že nejsou „mimo“. [...] Je důležitý stálý kontakt s nějakým knězem, duchovním vůdcem, aby mohli vnímat, že jsou vedeni a doprovázeni. [...] Toto utrpení není jen fyzickým a psychickým soužením, nýbrž utrpením pro velké hodnoty víry v církevním společenství. Myslím, že jejich utrpení, pokud je skutečně vnitřně přijato, je pro církev darem. Je třeba, aby věděli, že právě tak slouží církvi a jsou v jejím srdci.¹⁵⁴

169. Jinak řečeno, papež Benedikt bere pravdivost Kristova učení jako danou, neposílá však jednoduše rozvedené a znovu sezdané osoby pryč, neříká jim, aby zatnuli zuby nebo trpěli o samotě. Tak církev nejedná a každý katolík, který se tak chová, by si měl připomenout jedno z provinění farizeů, kteří na druhé nakládali břímě zákona, ale přitom ani „nehnuli prstem“, aby s ním lidem pomohli (srov. Mt 23,4). Ve slovech papeže Benedikta spíše zaznívá hlas *Katechismu katolické církve*, podle něhož „kněží a celé společenství mají projevovat pozornou starostlivost“ o rozvedené katolíky, aby se necítili opuštěni.¹⁵⁵

170. Přátelské vztahy činí požadavky uřednictví snesitelnějšími. „Nést břemena jeden druhého“¹⁵⁶ v křesťanském společenství umožňuje jeho příslušníkům, aby kráčeli po cestě uzdravení a obrácení. Bratrská láska uschopňuje k věrnosti a zároveň vydává svědectví a povzbuzení pro širší okruh církve. *Katechismus katolické církve* má na zřeteli něco podobného, když prohlašuje, že partneři, kteří ve svém manželství zakoušejí těžkosti, „zasluhují vděčnost a podporu církevního společenství“.¹⁵⁷ A totéž lze vztáhnout na všechny, kdo se nacházejí v obtížných rodinných situacích.

171. Ve společnosti, která se potácí mezi anonymitou na jedné straně a až voyeurskou zvědavostí „po detailech ze života druhých“ na straně druhé, nás papež František vyzývá, abychom si navzájem poskytovali osobní doprovázení v díle duchovního růstu.¹⁵⁸ Říká dále: „V každém případě se zdatný doprovázející neuchyluje k fatalistickým postojům či malomyslnosti. Vždycky povzbuzuje k ochotě nechat se léčit, povstat, obejmout kříž, všeho zanechat a vždy znovu se vydávat hlásat evangelium.“¹⁵⁹ Ti, kdo jsou uzdravováni, tak mohou nabídnout možnost uzdravení i dalším lidem.

172. Křesťanská víra a spása, kterou tato víra zprostředkovává, nejsou individualistické povahy, ale mají hluboce společenský rozměr: „Víra má nutně ekleziální charakter, vyznává se uvnitř Kristova těla jakožto konkrétního společenství věřících. Z tohoto zakotvení v církvi otevírá víra jednotlivého křesťana všem lidem. Slyšené Kristovo slovo se v křesťanovi svou vlastní dynamikou přetváří v odpověď a stává se hlásaným slovem, vyznáním víry.“¹⁶⁰

173. *Ježíš nás naučil mnoho o sexualitě a manželství, které bylo těžké žít ve starověku stejně jako dnes. S problémy, které to s sebou nese, ale nejsme sami. Život v Kristově těle máme žít jako jeho na sobě navzájem závislé údy a jeden ve druhém upevňovat lásku.*¹⁶¹

Církevní nauka, svátosti a společenství jsou zde proto, aby nám na této cestě pomáhaly. S trpělivostí, odpuštěním a důvěrou můžeme společně v Kristově těle uzdravovat a žít způsobem, který by se jinak zdál nedosažitelný.

Otázky k diskuzi

- a) Církev je plní nemocnice. Jak pomáhá zraněným lidem? V čem se můžeme zlepšit?
- b) Proč katolíci nejsou v mravní oblasti individualisté? Proč tolik zdůrazňujeme podporu společenství? Jak vnímáte působení Boží milosti ve svém společenství?
- c) Jaké překážky se ve vaší společnosti kladou do cesty navazování blízkých duchovních přátelství? Jak může vaše farnost či diecéze povzbuzovat katolická přátelství?
- d) Jak je ve vaší farnosti či diecézi podporován rozvoj čistoty? Existují u vás podpůrné skupiny či příležitosti ke vzdělávání? Jak často je nabízena svátost smíření, je možné získat duchovní vedení?

IX. Matka, učitelka, rodina: povaha a úloha církve

Církev má institucionální povahu, protože musí působit ve světě. Její podstata se tím ale nevyčerpává. Církev je nevěsta Kristova, má osobní, a ne věčný charakter. Slovy Jana XXIII. je naší matkou a učitelkou, naší utěšitelkou a průvodkyní, naší rodinou víry. I když jsou ti, kdo ji tvoří a vedou, hříšní, přesto potřebujeme její moudrost, svátosti, podporu a hlásání pravdy, neboť ona je samotným tělem Kristovým ve světě – očividnou a nepochybnou Boží rodinou.

Církev je naše matka a my jsme jejími syny a dcerami

174. Církev je nebeský Jeruzalém: „Jeruzalém, pocházející shora, [...] to je naše matka“ (Gal 4,26).¹⁶² Církev je „matkou našeho nového zrození“.¹⁶³ Církev, Kristova panenská nevěsta, přivádí na svět své syny a dcery, kteří se rodí „shůry [...] z vody a z Ducha“ (Jan 3,3.5 [JB]).¹⁶⁴

175. Co to znamená „narodit se shůry?“ Chce se tím říct, že po křtu už nemáme žádnou pozemskou identitu? To ne; znamená to, že „z křtelnice se rodí jediný Boží lid Nové smlouvy, který překonává všechny přirozené či lidské hranice národů, kultur, ras a pohlaví: „My všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo.“¹⁶⁵ Znamená to, že jako synové a dcery církve dostáváme novou identitu, která neničí, ale přesahuje všechny způsoby, jimiž lidé obvykle budují svou přirozenou identitu.

176. Jako příslušníci církve jsme údy „jednoho těla“, které nelze definovat pomocí lidských měřítek, jako je věk, národnost či inteligence, ani pomocí lidských výkonů v oblastech jako zdatnost, organizace či mravní ctnosti. Kdyby bylo možné církev definovat podle některé z lidských vlastností, nenarodili bychom se „shůry“, ale jen odsud, zespodu, ze sebe a ze svých omezených lidských schopností. I kdybychom totiž měli sebevětší míru inteligence či ctností, není to nic ve srovnání s dokonalou láskou Krista a jeho nevěsty, Jeruzaléma pocházejícího shora, naší matky, církve. Když se stáváme jejími syny a dcerami, dostáváme dar – novou identitu v Kristu, a tu si nedokážeme opatřit sami.

Jak a proč je církev svatá

177. Když o církvi říkáme, že je „neposkvrněná“, nechceme ignorovat skutečnost, že všichni, kdo do ní patří, jsou hříšníky, a ona je tak „zároveň svatá i stále potřebuje očišťování“.¹⁶⁶ Její svatost je svatostí Krista, jejího snoubence. Právě láska Krista-ženicha je prvním důvodem vzniku církve: „Církev se zrodila hlavně z naprostého sebeobětování Krista za naši spásu; obětování, jež předjímal ustanovením eucharistie a uskutečnil na kříži. [...] Jako byla Eva utvořena ze žebra spícího Adama, tak se církev zrodila z probodeného srdce Krista, který zemřel na kříži.“¹⁶⁷

178. Mohli bychom říct, že „konstitucí“ církve není ctnost, svatost či výkon, jichž jsme dosáhli, ale darující se Kristova láska. Když se rodíme z církve jako ze své matky, rodíme se z této Kristovy lásky. To ona vtiskuje církvi její identitu – ne identitu jednoho národa či sdružení nebo klubu tvořeného lidmi jako jedno z mnoha podobných společenství, ale identitu „snoubenky“ či „nevěsty“, která tvoří „jedno tělo“ s Kristem.

179. Tuto lásku, z níž se rodíme v Kristu, si sami nemůžeme dát. Od okamžiku, kdy ji přijmeme, je zdrojem očištění, takže církev se v osobě každého ze svých synů a dcer neustále nechává proměňovat Kristovou láskou až do chvíle, kdy je Kristus plně dotvořen v každém z nás. To je i význam obrazu popisujícího církev jako putující, „na cestě“ k její konečné dokonalosti – k dokonalosti podněcené láskou, která ji definuje na prvním místě.

180. Zatím ovšem církev na své cestě „jde trvale cestou pokání a obnovy“¹⁶⁸ a k této dokonalosti se nemůže ani nechce hlásit jinak než ve svém věnu – v Kristově krvi, to je jeho lásce.

Hříchy katolíků nemohou narušit svatost církve

181. To, že základy církve se opírají o Krista, znamená, že žádný hřích, dokonce ani hřích jejích vysvěcených služebníků, nemůže narušit její identitu či svatost, neboť tato identita nepochází od nikoho z nás. Pochází od Krista. Ve Starém zákoně byl lid Boží, Izrael, definován skrze svou smlouvu s Bohem, a sebevětší množství hříchů nemohlo zrušit skutečnost tohoto „vyvolení“ a identitu, kterou dostali jeho příslušníci jako lid Boží. Kamkoli šli, Bůh je neopustil. Každý, kdo se s nimi setkal, setkal se s lidem Božím bez ohledu na to, jak byli hříšní někteří jeho příslušníci.

182. Boží věrnost spojená se smlouvou se vztahuje také na církev. Zázrak církve spočívá v tom, že Kristova láska, která ji definuje, nemůže být smazána hříchem žádného z jejích příslušníků. Je to viditelné společenství ve světě, ale zároveň ji nemůže definovat nic, co je „ze“ světa. Právě v tom spočívá krása církve. Nemusíme čekat na to, až vznikne skupina složená ze dvanácti dokonalých lidí, abychom mohli prohlásit, že existuje církev, v níž stojí za to věřit. Nevkládáme svou víru do lidských ctností nebo dokonalosti, ale věříme v Ježíše Krista, který za nás zemřel a jehož krví jsme se stali „rodem vyvoleným, královským kněžstvem, národem svatým“, vlastním Božím lidem, abychom mohli hlásat úžasné skutky toho, který nás „povolal ze tmy ke svému podivuhodnému světlu“ (srov. 1 Petr 2,9).

Autorita a odpovědnost církve-učitelky

183. Církev nám jako naše matka uděluje novou identitu v lásce a svatosti, jimiž sama byla formována, a zároveň má odpovědnost za to, abychom v této nové identitě, kterou jsme přijali ne ze světa, ale „shůry“, byli vyučováni a formováni k dokonalosti. Žádná světská autorita ji nemůže zbavit této odpovědnosti, protože identita, kterou církev

přijímá a zase dává dál, nepochází ze skutků tohoto světa, jak jsme už viděli, ale přesahuje je a zdokonaluje. „Pastýřský úkol učitelského úřadu je [...] zaměřen na bdělost, aby Boží lid zůstal v pravdě, která osvobozuje.“¹⁶⁹

184. Autorita církve jako učitelky slouží celému Božímu lidu, když uchovává v neporušenosti pravdu evangelia a s ní také veškerou morální nauku, jak ji explicitně a implicitně zjevuje evangelium, které podporuje svobodu člověka. Patří sem takové pravdy jako důstojnost lidské osoby, přesvědčení o tom, že stvoření je dobré, vznešenost manželského stavu a jeho nezrušitelné směřování k předávání života ve společenství lásky. Tyto pravdy nemohou být popřeny žádným hříchem proti důstojnosti, kterou hlásají. Takové hříchy jsou naopak pro církev podnětem, aby zmíněné pravdy hlásala ještě vytrvaleji a zároveň usilovala o obnovu v nich i v lásce, ze které vycházejí.

Jak se manželé a rodiny podílejí na svědectví církve

185. Křesťanští manželé mají při hlásání zmíněných pravd klíčovou úlohu, protože ho uskutečňují způsobem, na který svět slyší – svědčí o nich totiž svým životem, který je neustále proměňován láskou, udělenou páru ve svátosti manželství a definující je jako společenství manžela a manželky. Toto svědectví pravdě, které vydávají křesťanští manželé posilování milostí ze svátosti manželství, popsal velmi procítěně papež František:

Křesťanští manželé nejsou naivní, znají problémy a protivenství života. Nemají však strach vzít na sebe svoji odpovědnost před Bohem a společností, aniž by utíkali nebo se izolovali či zříkali poslání založit rodinu a přivést na svět děti. „Ale dnes je to těžké, otče...“ Jistě, je to těžké. Je zapotřebí milosti a milost nám dává svátost! Svátosti nejsou životní dekorací! Jak krásná svatba, krásný obřad, krásné slavnosti... Toto však není svátost, to není svátostná milost. To je pouhá dekorace! A milost není na ozdobu života, nýbrž k tomu, aby nám dala sílu pro život, učinila nás odvážnými, abychom mohli jít dál! Nikdy se tedy neizolovat, vždycky spolu. Křesťané si udělují svátost manželství, protože si uvědomují, že ji potřebují.¹⁷⁰

186. Papežové Jan Pavel II. i Benedikt XVI. měli oba příležitost citovat úryvek z apoštolské exhortace Pavla VI. nazvané *Evangelii nuntiandi*: „Dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky.“¹⁷¹ Papež František vyzývá křesťanské manželé, aby se stali právě takovými učiteli, jimž naslouchají současní lidé. Mají být učiteli, kteří vyučují skrze své svědectví, a tak se zastávají pravdy a přesvědčivě ji nabízejí tím, že jsou otevřeni novému životu, intenzivně prožívají vzájemnou lásku a jsou připraveni nabízet svou pohostinnost jako oázy lásky a milosrdenství ve společnosti, kterou tak často charakterizuje jen cynismus, zatvrzelost srdce a znechucení.

187. Svědectví křesťanských manželů může vnést světlo do světa, který si váží výkonnosti víc než osoby a „mít“ považuje za důležitější než „být“. Tak ale zcela opomíjí

hodnotu „osoby“ a „bytí“. Kéž se ti, kdo uzavřeli manželství v Kristu, stanou věrnými svědky jeho lásky, a tak také učiteli pravdy, která je ze své podstaty vždy a všude přesvědčivá.

188. Církev je institucí, ale zároveň je vždy mnohem víc než jen to. Je matkou, nevěstou, tělem, rodinou a smlouvou. Všichni pokřtění jsou jejími syny a dcerami, a ona tak nám křesťanům dává tu nejzákladnější a nejryzejší identitu. Tak jako naše vlastní hříšnost nemůže nikdy zrušit to, že jsme stvořeni k Božímu obrazu a patříme do jeho rodiny, nemůže ani hřích žádného z katolíků zrušit svatost církve. Její podstata se odvíjí od Krista, základu, který nás činí odpovědnými a zároveň sahá mnohem hlouběji a je spolehlivější než jakýkoli lidský výkon či nedostatek. Ani přes mnohá selhání se církev nemůže vyhnout odpovědnosti hlásat evangelium a my tak pokračujeme v jejím poslání lásky.

Otázky k diskuzi

- a) Jak nás Boží smlouva chrání i tehdy, když hřešíme?
- b) Každý člověk, včetně církevních představených, hřeší. Proč můžeme i navzdory tomu říct, že církev je svatá?
- c) Co od nás Ježíš čeká ve chvíli, kdy církev nežije podle jím nastavených pravidel?
- d) Proč Ježíš miluje svou církev? V čem mu ona působí radost? V čem ho zklamává?

X. Zvolit si život

Bůh nás stvořil za nějakým účelem. Naším životním posláním je jeho láska. Toto poslání nám umožňuje nalézt svou pravou identitu. Pokud se ho rozhodneme přijmout, získáme nový pohled na řadu věcí, nejen na rodinu. Žít toto poslání domácí církve znamená pro katolické rodiny, že občas budou žít jako menšina, jejíž hodnoty se liší od hodnot okolní společnosti. Poslání milovat od nás vyžaduje odvahu a statečnost. Ježíš nás volá a my mu odpovídáme, když si volíme život víry, naděje, lásky, radosti, služby a poslání.

Naše celoživotní poslání

189. Tuto katechezi jsme začali vysvětlením, že Bůh nás stvořil za nějakým účelem. Ten Bůh, s nímž se setkáváme v Ježíši Kristu, nás miluje a zároveň vyzývá, abychom také my milovali jako on. Pokud pochopíme, že naším posláním v manželství a rodině, při výchově dětí i ve farnosti je láska, pak jsme odhalili základní pravdu, která ovlivní i mnohé další oblasti našeho života.

190. Pokud například zachování věrnosti smlouvě od nás vyžaduje sebekázeň, pokud se naše tělo a celý hmotný svět může stát nádobou Boží milosti, pak jsme schopni zabývat se otázkami ekologie, technologie a lékařství s nově získanou pokorou. A podobně pokud napodobujeme Boží oddanost lásce založené na smlouvě a silnější než utrpení, pak získáváme nové důvody k solidaritě s těmi, kdo truchlí nebo prožívají bolest. Pokud pochopíme, že Boží obraz v člověku, a tak i jeho důstojnost, sahá hlouběji než jakákoli lidská schopnost či výkon, pak chápeme, kde se v církvi bere tolik lásky k těm nejmenším i nejstarším, k postiženým a ke všem, kdo i s nejzákladnější péčí závisejí na druhých lidech.

191. Docházíme nyní k poznání, že katecheze o rodině je ve skutečnosti katechezí o celku života. Jak prohlásil papež František, „hlásání evangelia se ve skutečnosti děje nejprve v rodině a až pak v dalších oblastech všedního života“.¹⁷² Pokud jsme si zvykli myslet na svou rodinu jako na domácí církev, pokud už víme, proč mravní individualismus není tím nejlepším prostředím pro předávání katolické nauky, pak jsme si osvojili pohled, který dá nové směřování celé naší bytosti.

Žít jako tvůrčí menšina

192. Katolický pohled na smysl života a na to, jak žít dobře, nedokáže v naší době přesvědčit každého. Éra „křesťanského světa“, kdy se lidé v západní společnosti mohli spolehnout na alespoň nějakou shodu mezi veřejně zastávanými hodnotami a hodnotami křesťanství, pomalu končí. Katolíci západní, post-křesťanské společnosti se učí žít tak jako křesťané jinde ve světě, v Africe či Asii, kde nikdy netvořili většinu.

193. Menšinové postavení ve společnosti ovšem neznamená marginální či bezvýznamné postavení. Když *Katechismus katolické církve* hovoří o našem povolání účastnit se života společnosti, cituje přitom křesťanský list sepsaný v době, kdy církev ještě zdaleka nebyla zajištěná a netěšila se společenskému uznání. Pokušení stáhnout se do sebe muselo být veliké, tento list ale přesto vyzývá: „Nežijte osamoceni, uzavřeni do sebe, jako byste už byli utvrzeni ve spravedlnosti; naopak společně se scházejte, abyste hledali to, co napomáhá dobru všech.“¹⁷³ Tento duch otevřenosti vůči druhým lidem, orientovaný na službu, je ovšem mnohem staršího původu. Prorok Jeremiáš mluvil k židovským vyhnančům v Babyloně, jehož obyvatelé vyplenili Jeruzalém a vzali Židy do zajetí, těmito slovy: „Pečujte o blaho města, do kterého jsem vás odvedl, a modlete se za ně k Hospodinu, neboť v jeho blahobytu bude i váš blahobyť“ (Jer 29,7).

194. Žít ve světě jako tvůrčí a věrná menšina vyžaduje duchovní sebekázeň. V Knize proroka Daniela může její titulní hrdina a jeho židovští přátelé sloužit na dvoře babylonského krále Nabuchodonosora. Sama skutečnost, že Židé mohou zajít až tak daleko, že se dají do služeb pohanského krále, je zarážející. Oni mu však pomáhají přesně do té míry, která jim dovoluje vytrvat ve věrnosti vlastní židovské víře.

195. Právě proto, že své životy uvedli do souladu s vírou v jediného pravého Boha, mohli vykazovat moudrost, která chyběla královým mágům. Odříkávali své modlitby¹⁷⁴ a zachovávali hlavní pravidla židovského učení (jako například omezení týkající se potravy¹⁷⁵). Stali se v pohanském paláci kvasem, protože věděli, kým jsou. Dokázali být součástí konkrétní světské společnosti, ale nepatřit jí. A dobře také věděli, kdy nelze přistoupit na kompromis – věděli, že za svou náboženskou identitu možná budou muset zaplatit mnoho – a rozhodli se raději pro lví jámu i rozpálenou pec, než by zradili svého Boha a klaněli se modlám.

196. Katolíci tak mají návod a vzor k životu z víry ve světě, který jejich přesvědčení nerozumí nebo s ním nesouhlasí. I tehdy, když se náš životní styl liší od stylu tohoto světa, zůstává nám neochvějná naděje a jasné vědomí, že existuje „plán, jenž je větší než naše vlastní plány, nese nás a umožňuje nám darovat milovanému člověku celou budoucnost“.¹⁷⁶ Máme pevné základy pro to, abychom byli nezávislí na ničivých silách společnosti, a tyto základy nás zároveň orientují k lásce a k tomu, abychom se zapojovali do společnosti. Láska, „z níž slunce pohyb má i všechny hvězdy,“¹⁷⁷ láska, jež nás stvořila a podpírá nás, je táž láska, která oživuje naše manželství, rodinu, domov a církev. Můžeme se spolehnout, že když každý z nás tuto lásku následuje třeba až k úpatí kříže, pak ho utrpení přetváří v opravdovějšího a věrohodnějšího člověka. Následujeme-li Pána, který si zaslouží důvěru, blíží se vzkříšení a ospravedlnění. Jeho láska nám dá sílu, abychom dokázali žít odlišně, jako sůl země.¹⁷⁸

Všichni jsme misionáři

197. Svatý Jan Pavel II. vyzýval: „Rodino, staň se tím, čím jsi,“¹⁷⁹ a jeho slova neztratila nic ze své živosti: jejich naléhavost jen naopak zesílila tváří v tvář mnoha problémům, které dnes rodiny zakoušejí. Jan Pavel pochopil, že misijní poslání rodiny vyplývá z její identity dané Božím plánem: „A protože rodina je podle Božího plánu založena jako ‚důvěrné společenství života a lásky‘, má poslání, aby se stávala čím dál tím víc tím, čím je – a tedy společenstvím života a lásky – v úsilí, které nalezne [...] své naplnění v Božím království.“¹⁸⁰ Základním posláním rodiny je tedy, slovy Jana Pavla II., „*střežit lásku, zjevovat ji a sdělovat* jako živý projev a skutečnou účast na Boží lásce k lidem a na lásce Krista, našeho Pána, k jeho Snoubence církvi“.¹⁸¹ Když rodina přijme tuto svou misijní identitu, stane se tím, čím se od počátku měla stát.

198. Toto poslání není vyhrazeno jen pro některé nebo jako výjimka. A neznamena ani, že rodiny musí najednou přestat být samy sebou a usilovat o jakousi nedosažitelnou dokonalost a teprve s ní hlásat evangelium. Křesťanská rodina je povolána prohlubovat a zrcadlit lásku a život, které už tvoří její základ, a vydávat o tom svědectví.

199. Rodina je společenstvím lásky, založeným na vzájemném sebedarování dvou osob v jednom těle, muže a ženy. Právě toto nerozlučitelné spojení manžela a manželky vytváří prostředí pro celou rodinu jako skutečné společenství osob.¹⁸² A právě v rodině se láska učí jako darování sebe sama, jako dar, který dítě nejprve přijímá od otce a matky a poté ho vrací a předává dalším. Rodina je místem, kde se učí hodnota společenství a tvoří základy pro život ve společnosti. Manželství a rodina, jež se snaží milovat v jednotě a věrnosti, tak vydává nakažlivé svědectví ve svém domově, v nejbližším okolí, farnosti, místním společenství a všude tam, kam jde, ať už kvůli službě, práci či hře.

Domácí církev nachází svou plnost ve službě všeobecné církvi

200. Církev nikdy nebyla vzdálena domovu a rodině. Sám Kristus se narodil, byl vychováván a formován „v lůně Svaté rodiny Josefa a Marie“.¹⁸³ Maria, jako panna a matka, jedinečným a nádherným způsobem shrnuje povolání jak k celibátu, tak k mateřství.¹⁸⁴ Svým společným životem je Svatá rodina z Nazareta příkladem pro všechny rodiny a jejich přímluvkyní. Ježíš během svého veřejného působení hojně navštěvoval rodiny a zůstával v jejich domovech, zejména u svatého Petra v Kafarnaum.¹⁸⁵ Svatý Pavel ve svých pozdravech často zmiňoval konkrétní učedníky, zejména manžele Prisku a Akvilu a „církev v jejich domě“.¹⁸⁶ Jak učí *Katechismus katolické církve*:

Již od prvních dob jádro církve často tvořili ti, kteří se spolu s celou svou rodinou stali věřícími. Když se obrátili, toužili po tom, aby i celá jejich rodina byla spasena. Tyto rodiny, které se staly věřícími, byly ostrůvky křesťanského života v nevěřícím světě.¹⁸⁷

201. Označovat rodinu jako domácí církev znamená, že všechno to, co říkáme o církvi jako celku, lze často analogicky vztáhnout i na křesťanskou rodinu, a ona tak hraje v

církvi i ve světě klíčovou úlohu. Papež Jan Pavel II. hovoří o „zvláštním a vlastním úkolu“, který má křesťanská rodina v církvi: „Křesťanská rodina je povolána, aby se zvláštním a vlastním přínosem aktivně a odpovědně podílela na poslání církve, a to tak, že sebe samu se svým bytím a jednáním jako důvěrné společenství lásky a života staví do služeb církve a společnosti.“¹⁸⁸

202. *Kompendium Katechismu katolické církve* zmiňuje, že svátost manželství a s ní také svátost svěcení „přispívají zvláště církevnímu společenství a spásě druhých“.¹⁸⁹ Manželství a rodina budují společenství církve, slouží mu a podílejí se na jeho poslání hlásat evangelium a milovat tak, jak miloval Kristus. Lidé mají někdy sklony přemýšlet výhradně nad tím, jak může církev (a příslušná diecéze či farnost) posloužit manželství a rodině. Ano, i to je nezbytná součást pastorační péče církve.

203. Stejně tak důležitý a možná ještě naléhavější je ale úkol přemýšlet nad tím, jak křesťanská rodina miluje svou farnost, diecézi, všeobecnou církev i celý svět, a jak jim slouží. Služba zaměřující se na rodiny by jim měla pomáhat, aby se samy stávaly misionáři. To je v jistém smyslu změna paradigmatu, která na svůj rozkvět v církvi teprve čeká: uvolnit křesťanské rodiny, aby mohly pracovat na šíření evangelia. U jejího kořene přitom není nic jiného než opětovné odhalení, že povolání k manželství je povoláním k tomu stát se domácí církví.

204. Domácí církev není žádný abstraktní pojem. Je to skutečnost, povolání a poslání opírající se o svátost manželství, a mnozí ji také tak žijí. Kristus stále vyzývá: Křesťanské rodiny, církev vás potřebuje, potřebuje vás celý svět.

205. *Rodino, staň se tím, čím jsi.*¹⁹⁰ *Zvol si tedy život, abys byla živa ty i tvé potomstvo a milovala Hospodina, svého Boha, naslouchala jeho hlasu a lnula k němu.*¹⁹¹ *Toto poslání tě někdy poznamená jako odlišnou od ostatní společnosti. Žít svědectví lásky od tebe bude vyžadovat duchovní oddanost a sebekázeň, ale nemusíš se bát. Církev je s tebou. Pán je s tebou. Pán s tebou uzavřel smlouvu. Pán tě volá. On zůstane věrný a vaše smlouva přinese plody. Tvým posláním, základním kamenem každého společenství a také předpokladem velkého dobrodružství služby, krásy a pravdy, je láska.*

Otázky k diskuzi

a) Proč je tato katecheze o rodině ve skutečnosti katechezí o celém životě? Jak je katolická nauka o lidské přirozenosti, sexualitě, manželství a rodině spojena s ostatními rovinami života?

b) Pomáhají vám hodnoty a zvyky vašeho společenství být katolíky, nebo vám to naopak znesnadňují? Můžete ve svém prostředí a společnosti být katolíkem naplno, nebo zde existuje tlak na to, aby lidé slevovali ze své víry? Jak se můžete zapojit do života společnosti, a přitom zůstat věrnými?

c) Uvažuje o sobě vaše rodina jako o domácí církvi? Jaké hodnoty jsou patrné na životě vaší domácnosti? Jaké kroky můžete podniknout, abyste se stali lepšími misionáři?

d) Jaký druh podpory od církve potřebuje vaše rodina? Jak vám církev může pomoci? Jak můžete vy pomoci církvi a dalším rodinám?

**Modlitba za svět
u příležitosti Světového setkání rodin
ve Filadelfii roku 2015**

Bože a Otče nás všech,

v jednotě s Ježíšem, svým Synem a naším Spasitelem,

jsi nás učinil svými syny a dcerami v rodině církve.

Dej, ať tvá milost a tvá láska pomáhají našim rodinám,

aby byly vzájemně spojeny ve věrnosti evangeliu.

Dej, ať příklad Svaté rodiny a moc Ducha Svatého

pomáhají všem rodinám uskutečnit domov společenství a modlitby,

a shlédni zvláště na ty, které podstupují zkoušky,

aby vždy žily v pravdě a lásce.

Prosíme o to skrze Krista, našeho Pána. Amen.

Ježíši, Maria a Josefe, orodujte za nás!

Seznamy zkratek a vyobrazení

Použité zkratky

DCE – *Deus caritas est*

DV – *Dei verbum*

EG – *Evangelii gaudium*

FC – *Familiaris consortio*

GS – *Gaudium et spes*

HV – *Humanae vitae*

JB – Jeruzalémská Bible

KKC – Katechismus katolické církve

KKKC – Kompendium Katechismu katolické církve

LF – *Lumen fidei*

LG – *Lumen gentium*

RH – *Redemptor hominis*

TT – Teologie těla

Poznámka k českému vydání

Není-li uvedeno jinak, přebíráme všechny biblické citace i veškeré názvy a zkratky biblických knih z katolického liturgického překladu V. Bognera (*Nový zákon*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006; *Starý zákon*, Česká katolická charita, Praha 1978-1986; *Pentateuch*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006; *Misál na každý den liturgického roku*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000; *Denní modlitba církve I-III + Lekcionář pro modlitbu se čtením 1-5*, Sekretariát české liturgické komise, Praha a Vatikán 1988-1989).

Seznam vyobrazení

Obálka: *Kruh lásky*, © 2014 Michael Escoffery, Artists Rights Society, New York; foto: Michael Escoffery, Art Resource, New York / *Jáchym a Anna*, mozaika P. Marko Rupnika, 2008, kaple Ducha Svatého na Univerzitě Nejsvětějšího Srdce, Fairfield (Connecticut, USA) / *Kristus v domě svých rodičů*, John Everett Millais, 1863, soukromá sbírka; Bridgeman Images / *Svatá rodina*, Giorgione, asi 1500, National Gallery of Art, Washington

Str. 14: *Stvoření člověka*, Marc Chagall, 1956-1958, © 2014 Artists Rights Society, New York; Paris, Musée national message biblique March Chagall, Nice; Peter Willi, Bridgeman Images

Str. 24: *Svatá rodina*, © Vie de Jésus Mafa, www.jesusmafa.com

Str. 32: *Stvoření, Bůh seznamuje Adama s Evou*, Jean Fouquet, asi 1470, Bibliothèque nationale, Paris; Bridgeman Images

Str. 40: *Jáchym a Anna*, mozaika P. Marko Rupnika, 2008, kaple Ducha Svatého na Univerzitě Nejsvětějšího Srdce, Fairfield (Connecticut, USA)

Str. 48: *Svatá rodina*, Giorgione, asi 1500, National Gallery of Art, Washington

Str. 62: *Umývání nohou*, © 2000 John August Swanson, sítotisk 53x66 cm, www.johnaugustswanson.com

Str. 74: *Kristus v domě svých rodičů*, John Everett Millais, 1863, soukromá sbírka; Bridgeman Images

Str. 88: *Dobry Samaritan*, José Manchola, 1852, De Agostini Picture Library; G. Dagli Orti, Bridgeman Images

Str. 100: *Letnice*, neznámý umělec, 14. století, kostel sv. Barbory, Káhira, De Agostini Picture Library; G. Dagli Orti, Bridgeman Images

Str. 108: *Kruh lásky*, © 2014 Michael Escoffery, Artists Rights Society, New York; foto: Michael Escoffery, Art Resource, New York

Poznámky

- ¹ Český překlad viz: Jan Pavel II., *Redemptor hominis* (RH), Zvon, Praha 1996. [pozn. překl.].
- ² Srov. *Katechismus katolické církve* (KKC) (1992), č. 425-427. [Český překlad viz: *Katechismus katolické církve*, přel. Josef Koláček, 2. vyd., Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002 – pozn. překl.].
- ³ Papež František, encyklika *Lumen fidei* (LF) (2013), č. 52. [Český překlad viz: papež František, *Lumen fidei*, přel. Milan Glaser, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2013 – pozn. překl.].
- ⁴ Srov. LF 57.
- ⁵ RH 9.
- ⁶ Srov. KKC 426.
- ⁷ LF 57. Srov. Žid 12,2.
- ⁸ Pastorační konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes* (GS) (1965), č. 22. [Český překlad viz: *Gaudium et spes*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, str. 173-265 – pozn. překl.].
- ⁹ GS 19.
- ¹⁰ Benedikt XVI., *Homilie u příležitosti VII. světového setkání rodin*, Milán, 2. června 2012.
- ¹¹ Srov. KKC 2331.
- ¹² Jan Pavel II., apoštolský list *Mulieris dignitatem* (MD) (1988), č. 7. [Český překlad viz: Jan Pavel II., *Mulieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992 – pozn. překl.].
- ¹³ Tamtéž.
- ¹⁴ Srov. GS 19.
- ¹⁵ RH 10.
- ¹⁶ Srov. Gn 1,26-27; 2,24.
- ¹⁷ Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (FC) (1981), č. 11. [Český překlad viz: Jan Pavel II., *Familiaris consortio*, přel. Terezie Brichtová, Zvon, Praha 1992 – pozn. překl.] Srov. Gn 1,26-27; 1 Jan 4,8; GS 12.
- ¹⁸ Benedikt XVI., encyklika *Deus caritas est* (DCE) (2005), č. 11. [Český překlad viz: Benedikt XVI., *Deus caritas est*, přel. Ctirad V. Pospíšil, Paulínky, Praha 2006 – pozn. překl.].
- ¹⁹ Srov. též Mt 15,32-39; Mk 6,31-44; 8,1-9; Lk 9,10-17; Jan 6,5-15.
- ²⁰ Benedikt XVI., *Promluva k účastníkům fóra rodinných sdružení*, Řím, 16. května 2008.
- ²¹ DCE 11.
- ²² Joseph Ratzinger, *In the Beginning: a Catholic understanding of the story of creation and fall*, Eerdmans Publishing, Grand Rapids 1995, s. 30.
- ²³ DCE 9.
- ²⁴ Srov. Ez 23.
- ²⁵ Srov. Iz 50,1; 54,5; 61,10; 62,5.

-
- ²⁶ Srov. Jer 2,2; 3,1.6-12; 31,32.
- ²⁷ Srov. Žl 45.
- ²⁸ DCE 9.
- ²⁹ Srov. Ex 34,16; Sd 2,17; Nm 15,39; Dt 31,16.
- ³⁰ Srov. papež František, Homilie při mši v Domě sv. Marty nazvaná „Když láska chřadne“, in: *L'Osservatore Romano*, 28. února 2014.
- ³¹ Srov. DCE 5.
- ³² Srov. Ef 5,21-33.
- ³³ DCE 12. Srov. Jan 19,37; 1 Jan 4,8.
- ³⁴ Srov. KKC 1602. Srov. Gn 1,26-27; Zj 19,7.9.
- ³⁵ Sv. Hildegarda z Bingenu, Explanatio symboli sancti Athanasii, in: *Patrologia latina* 197, 1073. Srov. 1 Kor 6,19.
- ³⁶ Srov. KKC 2332. Srov. FC 11.
- ³⁷ Papež František, „Když láska chřadne“ (viz pozn. 30).
- ³⁸ Srov. KKC 362.
- ³⁹ Srov. Jan Pavel II., série střeďečnických generálních audiencí *Teologie těla* (TT), 9. ledna 1980. [Český překlad viz: Jan Pavel II., *Teologie těla*, přel. Josef Koláček aj., 2. vyd., Paulínky, Praha 2006 – pozn. překl.].
- ⁴⁰ Srov. Kongregace pro nauku víry, list *O spolupráci mužů a žen* (2004), č. 8. [Český překlad viz: Kongregace pro nauku víry, *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*, Česká biskupská konference, Praha 2004 – pozn. překl.].
- ⁴¹ Srov. Pavel VI., encyklika *Humanae vitae* (HV) (1968), č. 12. [Český překlad viz: Pavel VI., *Humanae vitae*, Stojanov 1980 – pozn. překl.].
- ⁴² KKC 371.
- ⁴³ Srov. tamtéž.
- ⁴⁴ Srov. TT, 2. ledna 1980.
- ⁴⁵ GS 12.
- ⁴⁶ Srov. Karol Wojtyła, *Love and Responsibility* [Láska a odpovědnost], Ignatius Press, San Francisco 1993, s. 171.
- ⁴⁷ KKC 2348–2349.
- ⁴⁸ KKC 2349. Srov. sv. Ambrož, *De viduis* 4, 23, in: *Patrologia latina* 153, 225A.
- ⁴⁹ LF 53.
- ⁵⁰ Srov. TT, 16. ledna 1980.
- ⁵¹ KKC 1646.
- ⁵² Srov. KKC 2391.

-
- ⁵³ Papež František, *Promluva při setkání s umbrijskou mládeží*, Assisi, 4. října 2013. [Český překlad: Jana Gruberová, RadioVaticana.cz – pozn. překl.].
- ⁵⁴ Papež František, *Promluva při generální audienci nazvaná „Manželství, srdce láskyplného Božího plánu pro lidstvo“*, Vatikán, 2. dubna 2014.
- ⁵⁵ Papež František, *Rozhovor se snoubeneckými páry*, Vatikán, 14. února 2014.
- ⁵⁶ Tamtéž.
- ⁵⁷ Srov. KKC 1642.
- ⁵⁸ Srov. papež František, *Rozhovor se snoubeneckými páry...* (viz pozn. 55).
- ⁵⁹ KKC 1615.
- ⁶⁰ KKC 1127.
- ⁶¹ Srov. KKC 1617.
- ⁶² Srov. *Kodex kanonického práva* (1983), kán. 1056-1057. [Český překlad viz: *Kodex kanonického práva*, přel. Miroslav Zedníček, Zvon, Praha 1994 – pozn. překl.].
- ⁶³ Tamtéž, 1055.
- ⁶⁴ Srov. GS 47.
- ⁶⁵ Srov. sv. Augustin, *De bono coniugali* 32; *De Genesi ad litteram* 9, 7, 12; *De nuptiis et concupiscentia* 1, 10, 11; 17, 19; 21, 23.
- ⁶⁶ Srov. HV 10.
- ⁶⁷ Srov. KKC 1652–1653. Srov. GS 48 a 50.
- ⁶⁸ Papež František, *Homilie o svátku Křtu Páně*, Sixtinská kaple, 12. ledna 2014.
- ⁶⁹ Dt 6,4-7, označená slova zvýraznili autoři katecheze.
- ⁷⁰ Srov. FC 14.
- ⁷¹ Věřoučná konstituce II. vatikánského koncilu *Lumen gentium* (LG) (1964), č. 11. [Český překlad viz: *Lumen gentium*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, str. 29–100 – pozn. překl.].
- ⁷² Sv. Augustin, *De civitate Dei* XV., 16. [Český překlad viz: Aurelius Augustinus, *O Boží obci I-II*, přel. Julie Nováková, Karolinum, Praha 2007 – pozn. překl.].
- ⁷³ LG 11. Srov. KKC 1655–1658.
- ⁷⁴ Pavel VI., encyklika *Populorum progressio* (PP) (1967), č. 15. [Český překlad viz: Pavel VI., *Populorum progressio*, in: *Sociální encykliky (1891–1991)*, Zvon, Praha 1996, str. 223-259 – pozn. překl.].
- ⁷⁵ Papež František, *Rozhovor se snoubeneckými páry...* (viz odst. 60 a pozn. 55).
- ⁷⁶ Papež František, *Promluva při setkání s umbrijskou mládeží...* (viz pozn. 53).
- ⁷⁷ Srov. Mt 6,10; 7,21; 12,50; 21,31; 26,39.
- ⁷⁸ Sv. Terezie z Lisieux, *Dějiny duše*. [Český překlad viz: Terezie z Lisieux, *Autobiografické spisy (Dějiny duše)*, přel. Terezie Brichtová, Nakladatelství tiskárny Vimperk a řád karmelitánů, Kostelní Vydří 1991, str. 31 – pozn. překl.].
- ⁷⁹ GS 38.

-
- ⁸⁰ Papež František, *Promluva při setkání s kněžími, zasvěcenými osobami a členy pastoračních rad*, Assisi, 4. října 2013.
- ⁸¹ KKC 1656.
- ⁸² Srov. Jan 15,19; Řím 12,2.
- ⁸³ Srov. KKC 1303 a 1308.
- ⁸⁴ Benedikt XVI., *Promluva při setkání s mladými lidmi*, Palermo, 3. října 2010.
- ⁸⁵ Benedikt XVI., *Homilie při svěcení kostela sv. Korbiniána*, Řím, 20. března 2011.
- ⁸⁶ Srov. FC 44.
- ⁸⁷ Srov. FC 71 a 77.
- ⁸⁸ Papežská rada pro rodinu, *Enchiridion della Famiglia* (2004), č. 1303-1304.
- ⁸⁹ FC 44.
- ⁹⁰ Jan Pavel II., *Promluva při setkání adoptivních rodin, organizovaném Misionářkami lásky*, 5. září 2000.
- ⁹¹ FC 41.
- ⁹² *Kompendium Katechismu katolické církve* (KKKC) (2005), č. 321. [Český překlad viz: *Kompendium Katechismu katolické církve*, přel. Josef Koláček, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006 – pozn. překl.].
- ⁹³ Jan Pavel II., *Promluva při setkání adoptivních rodin...* (viz pozn. 90). Srov. Mt 25,35; Jan 13,35.
- ⁹⁴ Srov. 1 Kor 7,25-40.
- ⁹⁵ Papež František, *Promluva při setkání s umbrijskou mládeží...* (viz pozn. 53).
- ⁹⁶ KKC 2349. Srov. sv. Ambrož, *De viduis* (viz odst. 51).
- ⁹⁷ Srov. KKC 1646 (viz odst. 58).
- ⁹⁸ Srov. KKC 2391 (viz odst. 58).
- ⁹⁹ Viz odst. 60.
- ¹⁰⁰ Srov. Lk 1,38.
- ¹⁰¹ KKC 2347.
- ¹⁰² KKC 2348.
- ¹⁰³ Srov. KKC 1624.
- ¹⁰⁴ FC 13.
- ¹⁰⁵ Srov. Jan 1,14; 17,24.
- ¹⁰⁶ Srov. KKC 2344.
- ¹⁰⁷ KKC 1658.
- ¹⁰⁸ Tamtéž.
- ¹⁰⁹ KKC 1606.

-
- ¹¹⁰ Biskupská synoda, Mimořádné generální zasedání, *Přípravný dokument „Pastorační výzvy pro rodinu v kontextu nové evangelizace“*, Vatikán 2013. [Překlad převzat z oficiální verze vydané Českou biskupskou konferencí – pozn. překl.].
- ¹¹¹ Papež František, *Promluva před modlitbou Anděl Páně*, Vatikán, 22. prosince 2013.
- ¹¹² Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate* (2009), č. 15. [Český překlad viz: Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, přel. Milan Glaser, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009 – pozn. překl.].
- ¹¹³ Benedikt XVI., *Poselství ke Světovému dni míru*, 1. ledna 2008, č. 5. [Český překlad převzat z oficiální verze vydané Českou biskupskou konferencí a dostupné na <http://tisk.cirkev.cz/dokumenty/poselstvi-papeze-benedikta-xvi-ke-svetovemu-dni-miru-2008> – pozn. překl.].
- ¹¹⁴ Srov. Mt 2,13-23.
- ¹¹⁵ Srov. papež František, *Promluva před modlitbou Anděl Páně*, Vatikán, 29. prosince 2013.
- ¹¹⁶ Pius XII., *Promluva k účastnicím kongresu Italské unie katolických porodních asistentek*, 29. října 1951. [Český překlad: Lucie Miklošková a Karel Skočovský, dostupné na teologietela.paulinky.cz/dokumenty – pozn. překl.].
- ¹¹⁷ Tamtéž.
- ¹¹⁸ Srov. papež František, *Promluva před modlitbou Anděl Páně* (viz pozn. 111).
- ¹¹⁹ Benedikt XVI., *Poselství u příležitosti 40. výročí encykliky Humanae vitae papeže Pavla VI.*, 2. října 2008.
- ¹²⁰ HV 10 (viz odst. 72). Srov. KKC 2368.
- ¹²¹ Srov. HV 17.
- ¹²² Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (EG) (2013), č. 66. [Český překlad viz: papež František, *Evangelii gaudium*, přel. Milan Glaser, Paulínky, Praha 2014 – pozn. překl.].
- ¹²³ Viz odst. 88.
- ¹²⁴ Srov. sv. Aelred z Rievaulx, *De spiritali amicitia* 1, 51.
- ¹²⁵ Srov. tamtéž, 1, 45–46.
- ¹²⁶ KKC 2347 (viz odst. 102).
- ¹²⁷ Srov. Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve* (2004), č. 214. [Český překlad viz: Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, přel. Ctirad V. Pospíšil, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2008 – pozn. překl.].
- ¹²⁸ Srov. Lev XIII., encyklika *Rerum novarum* (1891), č. 10. [Český překlad viz: Lev XIII., *Rerum novarum*, in: *Sociální encykliky (1891–1991)*, Zvon, Praha 1996, str. 19-56 – pozn. překl.].
- ¹²⁹ GS 52.
- ¹³⁰ Organizace spojených národů, *Všeobecná deklarace lidských práv*, čl. 16. [Oficiální český překlad dostupný na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> – pozn. překl.].
- ¹³¹ Srov. EG 66 (viz odst. 133).
- ¹³² EG 65.
- ¹³³ Srov. Jan 6,60-66.
- ¹³⁴ Srov. Mk 3,13-35; Lk 8,19-21.

-
- ¹³⁵ Srov. KKC 77 a 85. Srov. Věřoučná konstituce II. vatikánského koncilu *Dei verbum* (DV) (1965), č. 7. [Český překlad viz: *Dei verbum*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, str. 100–123 – pozn. překl.].
- ¹³⁶ Papež František, rozhovor „Velké srdce otevřené Bohu“, in: *Civiltà Cattolica* III/2013, 19. září 2013. [Český překlad: Milan Glaser, revize: Jan Sokol, RadioVaticana.cz – pozn. překl.].
- ¹³⁷ Srov. KKC 2351–2356 a FC 24.
- ¹³⁸ Srov. Jan Pavel II., *Dopis rodinám „Gratissimam sane“* (1994), č. 9. [Překlad vydaný Českou biskupskou konferencí je dostupný na <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000388.pdf> – pozn. překl.].
- ¹³⁹ Sv. Augustin, *Sermo 229/O*. Další příklady, v nichž Augustin popisuje spásu lékařskými obrazy, viz: *Sermo 229/E*, *Confessiones* VII, XX, 26; X, XXX, 42; *De doctrina christiana* 1, 27; 4, 95; *Enchiridion* 3, 11; 22, 81; 23, 92; 32, 121; *De nuptiis* 2, 9, III; 2, 38, XXIII.
- ¹⁴⁰ Sv. Augustin, *In evangelium Ioannis tractatus* 41, 13, 2.
- ¹⁴¹ EG 3.
- ¹⁴² DCE 1.
- ¹⁴³ Jan Pavel II., encyklika *Veritatis splendor* (VS) (1993), č. 7. [Český překlad viz: Jan Pavel II., *Veritatis splendor*, přel. Josef Koláček a Markéta Koronthályová, Zvon, Praha 1994 – pozn. překl.].
- ¹⁴⁴ Srov. EG 19-24.
- ¹⁴⁵ Srov. DV 10.
- ¹⁴⁶ Srov. KKC 1421.
- ¹⁴⁷ KKC 1428. Srov. LG 8.
- ¹⁴⁸ Srov. FC 34.
- ¹⁴⁹ Tamtéž.
- ¹⁵⁰ Papež František, Rozhovor k prvnímu výročí zahájení pontifikátu, in: *Corriere della Sera*, 5. března 2014.
- ¹⁵¹ Tamtéž.
- ¹⁵² Srov. KKC 2358-2359.
- ¹⁵³ Srov. KKC 2337 a 2348.
- ¹⁵⁴ Benedikt XVI., *Promluva při vigílii během VII. Světového setkání rodin*, Milán, 2. června 2012. [Český překlad: Milan Glaser, RadioVaticana.cz – pozn. překl.].
- ¹⁵⁵ KKC 1651.
- ¹⁵⁶ Srov. Gal 6,2 (viz odst. 88).
- ¹⁵⁷ KKC 1648.
- ¹⁵⁸ Srov. EG 169-173.
- ¹⁵⁹ EG 172.
- ¹⁶⁰ LF 22.
- ¹⁶¹ Srov. KKC 521 a 953. Srov. 1 Kor 12,26-27.

¹⁶² Srov. KKC 757.

¹⁶³ KKC 169.

¹⁶⁴ Řecké slovo *anóthen* může znamenat „znovu“, jak verš Jan 3,3 vykládá většina běžně dostupných českých překladů Nového zákona (včetně námi využívaného liturgického překladu), ale také „shůry“. Tento význam je využit v anglickém originálu katecheze, v češtině se ovšem na tomto místě objevuje pouze v Jeruzalémské Bibli (Krystal OP – Karmelitánské nakladatelství, Praha a Kostelní Vydří 2009), z níž proto citaci přebíráme [pozn. překl.].

¹⁶⁵ KKC 1267. Srov. 1 Kor 12,13.

¹⁶⁶ LG 8. Srov. KKC 827.

¹⁶⁷ KKC 766.

¹⁶⁸ LG 8. Srov. KKC 827 (viz pozn. 166).

¹⁶⁹ KKC 890.

¹⁷⁰ Papež František, *Promluva k účastníkům poutě rodin v rámci Roku víry*, Vatikán, 26. října 2013. [Český překlad: Milan Glaser, RadioVaticana.cz – pozn. překl.].

¹⁷¹ Pavel VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* (1975), č. 41. [Český překlad viz: Pavel VI., *Evangelii nuntiandi*, 2. vyd., Zvon, Praha 1990 – pozn. překl.].

¹⁷² Papež František, *Promluva před modlitbou Anděl Páně* (viz pozn. 115).

¹⁷³ KKC 1905. Srov. *List Barnabášův* 4, 10.

¹⁷⁴ Srov. Dan 6,11.

¹⁷⁵ Srov. Dan 1,8.

¹⁷⁶ LF 52 (viz odst. 2).

¹⁷⁷ Dante Alighieri, *Božská komedie: Ráj*, zpěv XXXIII. [Český překlad viz: Dante Alighieri, *Božská komedie*, přel. O. F. Babler, Vyšehrad, Praha 1952 – pozn. překl.].

¹⁷⁸ Srov. Mt 5,13.

¹⁷⁹ FC 17.

¹⁸⁰ FC 17. Srov. GS 44.

¹⁸¹ FC 17.

¹⁸² Srov. FC 18–27.

¹⁸³ KKC 1655.

¹⁸⁴ Srov. KKC 507.

¹⁸⁵ Srov. Mk 1,29-31; Mt 8,14-15; Lk 4,38-39. Srov. též Mk 2,1; 3,19-20; 7,17; 9,33. Srov. Mk 5,38; 7,24; 10,10; 14,3; Mt 9,23; 10,11-13; 13,1; 17,25; 26,6; Lk 5,29; 7,36; 8,51; 10,5-7; 11,37; 14,1; 19,5-9; Jan 4,53; 12,1-2.

¹⁸⁶ Srov. Řím 16,3-5; 1 Kor 16,19. Srov. též Kol 4,15; Flp 4,22.

¹⁸⁷ KKC 1655. Srov. Sk 18,8; 16,31; 11,14.

¹⁸⁸ FC 50.

¹⁸⁹ KKKC 321 (viz odst. 91).

¹⁹⁰ FC 17 (viz odst. 197).

¹⁹¹ Srov. Dt 30,19-20.